30 89

Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

21 АВГУСТ, ШАНБА. Сотувда эркин нархда. № 164 (659). 1993 йил.

• Биз ва жаҳон

ЎЗБЕКИСТОН ЯҚИН КЕЛАЖАКДА ТЕМИР ЙЎЛЛАР ОРҚАЛИ ФОРС КЎРФАЗИГА, УНДАН ЕВРОПАГА ЧИҚАДИ

Шунингдек янги автомобиль йўллари ҳам мамлакатимизни жаҳондаги қатор давлатлар билан боғлайди

Ҳамкорликнинг ойдин йўли

Иқтисодни ривожлантиришда транспортнинг аҳамияти катта. Аслида, дунёга чиқишнинг, олди-соттини ривожлантиришнинг энг қулай йўли сув транспортидир. Лекин, шундай мамлакатлар борки, катта сув йўлларига эга эмас. Ўзбекистон ҳам шундай давлатлар сирасига киради. Бундай вазиятда автомобиль транспорти юк ташишнинг қулай воситаларидан бирига айланади. Мустақил Ўзбекистон раҳбарияти бу йўналишдаги ишларни ривожлантириш учун жиддий саъй-ҳаракатлар қилмоқда.

Ўзбекистон мавжуд автомобиль ва темир йўллари билан Туркманистон ва Эрон орқали Туркияга, Арабистон денгизи ва Форс кўрфазининг йирик бандаргоҳларига чиқиши мумкин. Ўзбекистоннинг Эрон, Покистон Ислом Республикалари ҳамда Туркия томонидан иқтисодий-маданий, илмий-техникавий ҳамкорликни таъминлаш мақсадида тузилган минтақавий Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти (ИҲТ)га аъзо бўлиб кириши бу борада катта имкониятларни юзага келтирди. Эндиликда жумҳуриятимиз Ўрта Осиёдаги темир йўллардан фойдаланиб, Красноводск ва Боку портларига, Жулфа бекати орқали Форс кўрфази ва Туркияга, ундан Европага чиқишни режалаштирмоқда. Афғон тупроғида тинчлик барқарор бўлгач, юкларни темир йўл ёрдамида Термизгача олиб бориб, у ердан Афғонистон автомобиль йўллари орқали керакли манзилларга етказиш мумкин. Режадаги Тошкент — Ашгабат — Гаудон — Божигарон — Машҳад — Зоҳидон — Кермон, Тошкент — Ашгабат — Машҳад — Зоҳидон — Кветта йўналишларини кузатадиган бўлсак, йўлларнинг асосий қисми бевосита Туркманистон ва Эрон билан боғлиқлигини кўришимиз мумкин. Келажакда Туркманистон ва Эронни бир-бирига боғлайдиган Тажан — Серахс автомобиль йўли қадимдан илдизи бир бўлган Марказий Осиё мамлакатлари учун дунёга чиқишнинг катта йўналишларидан бири бўлиб қолиши шубҳасиз.

Ўз-ўзидан савол туғилади, дунёга чиқишнинг аниқ, пухта режалари мавжуд экан, узоқ манзилларга юкларни ташишга қодир транспорт воситаларимиз етарлими? Ҳисоб-китобларга қараганда, мавжуд

(Давоми 2-бетда).

М. ВОИЗИЙНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДА БЎЛИШИ

Эрон Ташқи ишлар вазирининг ўринбосари М. Воизий Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти А. А. Ҳошимий-Рафсанжонийнинг шахсий вакили сифатида мамлакатларимиз Ташқи ишлар вазирликлари ўртасида маслаҳатлашувлар ўтказиш тўғрисидаги ўзаро келишувга биноан Тошкентга ташриф буюрди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов М. Воизийни қабул қилди.

Самимий ва ҳамжиҳатлик руҳида ўтган суҳбат чоғида иккиёқлама муносабатларни янада ривожлантириш ва кенгайтириш масалалари, минтақада, жумладан тожик-афғон чегарасида вужудга келган ҳозирги кескин вазият сабаблари ва уни юмшатиш йўллари хусусида фикр алмашилди.

Шу куни Ташқи ишлар вазирлигида Ўзбекистон-Эрон музокаралари давом эттирилди. Унда икки қўшни мамлакат ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди. Минтақада вужудга келган ҳозирги хавфли вазият, афғон-тожик чегарасидаги муаммолар иккала томонни ҳам безовта қилаётгани қайд этилиб, бу танг ҳолатни фақат тинчлик ва ўзаро келишув йўли билан барча манфаатдор давлатларнинг иштирокида ечилиши лозимлиги таъкидланди.

М. Воизий бу масалани ҳал этишда Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов илгари сурган беш банддан иборат таклифлар мажмуига юқори баҳо берди ва унинг бунёдкорлик руҳини алоҳида таъкидлаб ўтди.

Шунингдек, томонларни қизиқтирувчи яна қатор долзарб халқаро муаммолар кўриб чиқилди. Муҳокама қилинган масалаларнинг аксарияти юзасидан томонларнинг ёндошувлари бир-бирларига мослиги ва яқинлиги қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг матбуот маркази.

Халқ депутатлари билан учрашув

Жиззах вилоят ҳокимлигида XII чақириқ Ўзбекистон Олий Кенгашининг ўн учинчи сессияси олдидан вилоятдаги Ўзбекистон халқ депутатлари билан учрашув бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Э. Халилов халқ депутатларини сессияда кўриладиган ўттиздан ортиқ масала билан қисқача таништирди. Шунингдек, республика матбуотида чоп этилган бир қанча қонун лойиҳалари хусусида ўз фикрларини билдирди.

Учрашувда Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мандат комиссиясининг раиси Ш. Мирзиёев, Республика Адлия вазири А. Мардиев ва ижтимоий таъминот вазири Б. Умрзоқовлар иштирок этдилар.

А. МАМАРАСУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Бугун юртимизда катта-ю кичикнинг мақсади муштарак: мустақилликни, алюрт равнақи осойишталигини асраш, авайлаш. Шу қутлуғ ниятда тунларни тонгга улаётган чегарачиларимизнинг хизматлари янада масъулиятлироқ. Уларнинг доимо сергак ва хушёрликлари боис мустақил юртимиз замини осойишта, осмони мусаффо.

СУРАТДА: Ўткир нигоҳли чегарачилар кузатув пунктида.

И. ХУЖАЕВ олган сурат.
(ЎзА).

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОКЕАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сузи" ва УзА мухбирлари хабар қиладилар

УН МЎЛ БЎЛАДИ

ҚИЗИЛТЕПА. Дон қабул қилиш корхонасида бўш ётган цех биноси иш бериб қолди.

КАТТАҚЎРҒОНЛИК мутахассислар уни таъмирлаб кунига 60 тонна ун чиқарадиган кичик заводга айлантиришди. Энди бу ерда қўшни туманлардан келтириладиган дон ҳам ун қилинаверади.

«ЮЛДУЗ» ХОРИЖГА ҲАМ ЧИҚАДИ

САМАРҚАНД. Туркия ишбилармонлари билан ҳамкорликда «Юлдуз» фирмаси очилди.

КОРХОНА жиҳозлари, тикув машиналари, қолип ва бошқа асбоб-ускуналар Туркиядан келтирилди. Ҳозир бир ойда ўртача 10 минг жуфт эркак ва аёллар туфлиси тикилмоқда. Фирма ўз маҳсулотини Туркия ва бошқа мамлакатларга ҳам чиқаришни мўлжаллаяпти.

ҲАДЕМАЙ ТАҚЧИЛЛИК БАРҲАМ ТОПАДИ

СУХ. Вилоятнинг тоғли районида аҳолини иш билан таъминлаш борасида ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Шу мақсадда бунёд этилган пойафзал фабрикасида айни кунда мингдан зиёд ишчи меҳнат қилаяпти. Уларнинг аксарияти хотин-қизлардир. Тайёрланаётган болалар пойафзаллари кўпчиликка манзур бўлаётир.

СУРАТДА: Ишчи Саёҳатхон Назриддинова.

«МЕРОС» МАРКАЗИ

АНДИЖОН. Давлат дорилфунунида «Мерос» илмий-маърифий марказ ташкил этилди.

УНДА Бобур ва бобурийлар қолдирган бой меросни ўрганиш, тадқиқ этиш эл орасида ташвиқот юргизиш кўзланган. Шунингдек, нозиктаъб шоир ва саркарданинг туғилган юрти тарихини яратишдек улуғвор вазифа ҳам назарга олинган.

ТОҒ БАҒРИДА МЕВАЗОР

ҲИСОРАК сув омборининг эксплуатация бошқармаси бошлиғи Т. Муродов ташаббуси билан ўнлаб гектар тоғ ён бағри боғ-роғга айлантирилди. Шу йилнинг ўзида ўрик, олма, олхўри, шафтоли сингари мевалар бошқарма жамоаси дастурхонини безади.

СУРАТДА: Т. Муродов янги ташкил этилган боғда.

ЭҲТИЁЖГА ЕТСА АЖАБМАС

КАТТАҚЎРҒОН. Геологлар Мингчинакон бошқармасидан 50 км. нарида юқори сифатли Қўнғиртоғ ганж конини очдилар.

БУ ерда карьер ва бириктирадиган гипс ишлаб чиқарадиган завод қурилади. Ўшанда республиканинг бу маҳсулотга бўлган эҳтиёжининг катта қисми қопланади.

ВОКЕАЛАР

БМТТД ДЕЛЕГАЦИЯСИ ТОШКЕНТДА

Шу кунларда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Тараққиёт Дастури (БМТТД) қароргоҳининг махсус маслаҳатчиси Шоҳид Ҳусайн бошчилигидаги делегация республикамизда меҳмон бўлиб турибди. Делегация аъзолари сафар давомида Ўзбекистонга БМТТД техник ёрдамини кучайтириш йўлларини ўрганади. БМТТД билан Ўзбекистон вазирликлари ва ташкилотлари ўртасида бевосита алоқалар ўрнатиш билан шуғулланади. Ўзбекистон ҳақида тўлиқ ва аниқ маълумотлар тўплаш мақсадида республиканинг масъул кишилари билан учрашувлар ўтказади.

19 августда делегация аъзолари Ўзбекистон Республикаси халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий ассоциациясида бўлдилар. Ассоциация раиси Наим Ғойибов меҳмонларга уюшманинг маданият ва маърифат соҳасида халқаро кўламда амалга ошираётган тадбирлари хусусида сўзлаб берди.

— Ҳар қандай жамиятнинг муҳим омили инсондир, — деди делегация аъзоси, Бенин давлатининг Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги доимий вакили муовини ва элчиси Аит Жан-Клод Кпапко. — Ўзбекистонга ташрифимиздан мақсад халқингиз турмушини янада яхшилашга жаҳоннинг энг нуфузли ҳамжамияти номидан кўмаклашмоқдир.

Учрашувда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Тошкентдаги доимий вакили муовини Лорен Руффин хоним иштирок этди.

(ЎзА).

Пойтахт байрам либосини киймоқда

Байрамларга байромона либослар ярашади. Ўзбекистон Мустақиллигининг икки йиллиги байрами арафасида Тошкент ҳам чиройли либосга бурканади. Қурувчилар, ҳайкалтарошлар, меъморлар, кўкаламзорлаштирувчилар, ёритувчилар, хуллас, байрамга тайёргарлик билан банд кўпгина одамларнинг истеъдоди ва ипҳомбахш меҳнатлари билан хиёбонлар ва майдонлар, боғлар ва саройлар ўзгача чирой касб этади.

— Мустақиллик байрами миллий санъат намойишига айланиши, халқимизнинг бой ва ўзига хос маданиятини қайта тиклашда ёш мустақил давлатимиз эришган ютуқлар тўғрисида ҳикоя қилиши лозим, — дейди Тошкентнинг бош рассоми, хизмат кўрсатган маданият ходими Рафаэл Юсупов. Рассомларимиз шаҳарни безашда шу ақидага амал қилмоқдалар.

Улар тайёрлаётган панно ва бошқа ишларда тинчлик ва дўстлик, республика мустақиллиги мавзуси ёрқин бўёқларда акс этади. Бу безаклар байрам иштирокчиларини ўлканинг узоқ ўтмишига саёҳат қилдиради, уларни байрам ва шод-хуррамлик муҳитига олиб киради. Шаҳар безаклари турли жойларда санъатларини намойиш этадиган артистларнинг чиқишлари билан ҳам ҳамоҳанг бўлиб кетади. Мустақиллик, Халқлар дўстлиги майдонлари, Амир Темур хиёбони, кўпгина боғлар ва саройлар томоша, ўйин-кулги масканига айланади.

«Ўзбекистон — умумий уйимиз». Халқлар дўстлиги майдони шу мавзуга мослаб безатилади. Бу ерда бўладиган тантаналарда барча миллий-маданий марказлар қатнашади. Республикамизда истиқомат қилувчи халқларнинг маданияти, анъаналари ва урф-одатлари қайта тикланаётганини намойиш этувчи кўргазмалар, концертларга гувоҳ бўламиз.

Мустақиллик майдони ҳам меҳмонларни ўзига хос ясантусан билан кутиб олади. Унинг безагида мамлакатимиз мустақиллиги мавзуси устиворлик қилади. Тантаналар байрамга теран мазмун бахш этадиган «мустақиллик, тинчлик ва ҳамжиҳатлик» шиори остида ўтади. Майдон ёнгинасидаги «Туркистон» театрининг безакларида ҳам ана шу мазмун акс этади.

Рассомлар Мустақиллик майдонидаги оқшом шодиёналари ҳам ўзига хос бўлиши учун анчагина меҳнат қилишди. Тантаналар вақтида майдонда 150 метр узунликдаги ёғдулипанно чарақлаб туради. Ундаги тасвирлар бирин-кетин алмашиб, пойтахт манзараларини, Ўзбекистоннинг табиий бойликларини, республика харитасини кўз-кўз қилади. Бутун майдон ранг-баранг ёғдулардан нурафшон бўлади.

Амир Темур хиёбонининг бадиий безагида шарқона мавзу асосий ўринни эгаллайди. Рассомлар темурийларнинг буюк давлатини тузган соҳибқирон замонаси ҳақида ҳикоя қилишга ҳаракат қилганлар. Бунга буюк мутафаккирлар ва олимларнинг фикрлари асос қилиб олинганди. Амир Темур хиёбонида ҳам томошалар кўрсатилади. Мирзо Улуғбек хиёбони атрофи ҳам чиройли безакларга чулғанади. Мустақиллик куни шарафига бу ерда буюк олимга ёдгорлик ўрнатилади.

Шаҳарнинг ўн бир тумани ва маҳалла комитетларининг ҳаммасида байрамга қизғин тайёргарлик кўрилмоқда. Маҳаллалардаги хиёбонлар ва боғлар шинам ҳолга келтирилиб, халқ сайиллари ва томошалар ташкил этилади.

Шаҳарни байрамга ҳозирлашда «Рассом» бадиий комбинати, «Безаш» ижодий ишлаб чиқариш комбинати ва бошқа ташкилотларнинг мутахассислари фаоллик кўрсатмоқдалар. Хуллас, ҳамманинг нияти битта: байрам байрамдек ўтсин.

Л. СТРУННИКОВА,
ЎзА мухбири.

• *Наманган:*

УЛУҒ ШОДИЁНА АРАФАСИДА

ВИЛОЯТ ҲОКИМИНИНГ МУОВИНИ МУҲИДДИН ТУРСУНОВ.

— Вилоятда, туман ҳамда шаҳарларда ташкилий қўмиталар тузилди. Ҳар бир туман, шаҳар ўз дастурига эга. ХДП вилоят кенгаши фаоллар ёрдамида «Мустақилликни мустаҳкамлаш ўз қўлимизда» мавзуида ўн кунлик ўтказди. Касаба уюшмалари, ёшлар уюшмалари ҳам ана шундай тадбирлар уюштиришди.

Яқинда бўлиб ўтган умумхалқ ҳашарида 200 миллион сўм маблағ йиғилди. Пул маблағлари, асосан, «Соғлом авлод учун» жамғармаси ҳисобига ўтказилиб, жойларда мавжуд қийинчиликларни тугатишга сарф этилаяпти.

— Байрамдаги тадбирлар ҳақида тўхталсангиз.

— Ўша куни 24 та объект фойдаланишга топширилади. Попдаги археологик тарих музейи, Наманган шаҳридаги фахрийлар чойхонаси, Шоҳбекат бозорчаси, Тўрақўрғондаги 610 ўринли маданият саройи, 10 та умумтаълим мактаби, тўртта болалар боғчаларида шодиёналар бўлиб ўтади.

Маҳалла хайрия жамғармаси билан ҳамкорликда минг нафар ночор одамнинг ҳар бирига беш минг сўмдан пул берилади. Президент ва ҳокимнинг бу тўёнасидан ташқари улар шарафига базм уюштирилади. Ҳокимнинг қабул оши Бобур номли боғда бўлади. Унга 150 оқсоқолни таклиф этганмиз. Шунингдек, қатор жамғармалар ҳисобидан яна беш минг кишига моддий ёрдам берилади.

Марказий боғда ҳунармандлар кўриги ўтказамиз. Унда темирчилик, дўппидўзлик, пичоқчилик, чархчилик, кўнчилик санъати намуналари намойиш этилади.

Байрам куни тонготарда вилоят маркази ҳамда жойларда карнай-сурнай садолари янграйди. Савдо ярмаркалари очилади, она еримиз неъматлари тортиқ этилади.

Ўша куни марказий ўйингоҳда «Шарафлайман, онаюртим, Ўзбекистоним менинг!» деб номланган дастур бошланади. Унда таниқли санъат усталарининг куй ва қўшиқлари, рақслари ижро этилади. Ҳар бир тумандан мингдан ортиқ ишлаб чиқариш илғори шу ерга таклиф этилади.

Мақсад, ҳар бир киши Мустақиллик байрами руҳини ҳис этсин. Одамлар истиқлолдан ғурурлансинлар, унинг қадрига етсинлар, шу кунга шукроналик айтсинлар.

Суҳбатдош:
«Халқ сўзи» мухбири
Раҳимжон ИРИСОВ.

• *Банк тизими муаммолари*

ҲАЁТ ҲАР ҚАНДАЙ ИАЗАРИЯДАН УСТУН

Ҳар қандай иқтисодиётнинг асоси, қон томири молия тизимидир.

Ўзбекистонимиз мустақилликка эришиб, халқимизнинг асрий орзуси рўёбга чиқди. Эндиликда иқтисодий мустақилликка эришиш, иқтисодиётимизни жаҳоннинг юксак даражада ривожланган давлатлари қаторига олиб чиқиш вазифаси турибди. Республикамиз Президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» китобида тараққиётимизнинг ойдин йўллари белгилаб берилган. Президентимиз асослаб берган адолатли, демократик давлат барпо этишнинг бош асосий қоидаси биз учун дастуриламал бўлиб хизмат қилади. Унда жумладан, иқтисодиётнинг сиёсатдан устиворлиги кўрсатилган. Демак, иқтисодиёт биринчи галдаги масалалардан биридир. Унинг қон томири бўлмиш молия-банк тизимини такомиллаштириш, бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида бу тизимнинг самарали ишлашини таъминлаш республиканинг бугунги ҳаётида ҳал қилувчи ўринларда туради десам, хато бўлмас.

Бироқ, бозор иқтисодига тез ўтишга уринаётган давлатларда юз бераётган салбий ҳодисалар, шунингдек, ўзимизда ҳам мавжуд бўлган айрим камчиликлар бу соҳада яна ҳам кўпроқ ишлашимиз лозимлигини кўрсатяпти.

Аввало, банклар ишини мувофиқлаштириш борасидаги жиддий камчиликлар туфайли ҳозирда корхона ва ташкилотлар ойлаб бир-бирларига пул ўтказаолмасдан юришлари сир эмас. Ҳатто республикамизнинг ўзида ҳам банк жараёнларини ўтказиш муддатлари чўзилиб кетган. Айтайлик, Олтиариқ туманининг ўзида бир ташкилотдан бошқасига пул ўтказиш учун 2—3 кун вақт кетади. Натижада ҳар иккала ташкилотдаги ишлаб чиқариш фаолиятига путур етади.

Ислом Каримовнинг шу йил 12 май куни республика Вазирлар Маҳкамаси йиғилишида сўзлаган нутқини эшитиб, ўйга толдим. Президентимиз иқтидорли иқтисодчи бўлиб, молия ишларини ипидан-игнасигача биларкан. Шу боис миллиардлаб ишлатилмай қолган маблағлар ҳақида куйиниб гапирганида, юз карра ҳақ эди.

Туманлар ва вилоятларда ишлаб, қизғин қарама-қаршиликларга тўла меҳнат жараёнида пишган, ишлаб чиқариш қозонида қайнаган иқтисодчиларнинг фикрларини ҳам билишимиз зарур. Уларда ҳаётий тажриба ва иқтисодий билимлар уйғунлашган, гарчи илмий унвонлари бўлмаса-да, бундай мутахассислардан асосли фикрлар чиқади. Менимча, ҳар бир туман, вилоят ҳокими қошида ана шундай мутахассислардан иборат иқтисодий кенгашлар тузилиши керак. Бўлажак қурилишлар, корхоналарни барпо этиш масалаларида ана шу кенгашлар хулосасига таяниш лозим. Акс ҳолда, шошма-шошарлик оқибатида ўринсиз ишлар ҳам рўй бериши мумкин. Бир мисол. Икки-уч йил муқаддам республикада ёппасига консерва заводлари ва цехлари қурилиши бошлаб юборилганди. Хўжаликлар, ташкилотлар мутасаддилари аллақаёқлардан ускуналар топиб келишди. Масалан, Олтиариқнинг учта жамоа хўжалигида бир пайтда мева консерваси цехлари қуриб тугалланди. Матбуотда бу ҳақда мақтов тўла мақолалар битилди. Аммо уларнинг аксарияти тўлиқ ишлагани йўқ: шиша идиш, қопқоқ, шакар ва ҳоказолар етишмаслиги туфайли тўхтаб қолди. Чунки ҳаёт ҳар қандай назариётдан устундир. Ўша пайтда яхши ният билан бошланган иш шу тариқа қоқиниб турибди. Ҳолбуки, иқтисодий кенгашлар экспертизасидан ўтмаган, режалаштиришдаги шошқалоқлик эди бу.

Ҳозирги раҳбарларнинг бир қисмида иқтисодий савод масаласи ҳам чатоқлигини тан олишимиз керак. Илгарилари озми-кўпми иқтисодий ўқувлар бўлиб турар эди. Нега ундан воз кечдик? Иқтисодиёт асосларини, унинг оддий қоидаларини ҳам билмайдиган раҳбар ҳозирги шароитларда хўжалик ёки корхонани қандай бошқариши мумкин? Менимча, жойларда шундай ўқувларни қайта ташкил этиш, бунда пойтахт олимларинингина эмас, балки маҳаллий мутахассислар кучидан ҳам фойдаланиш зарур.

Республика матбуоти ҳам молия, банк тизими фаолиятига катта аҳамият бермоқда. Албатта, оддий журналистнинг мураккаб молиявий масалалар ҳақида ёзиши мушкул. Бироқ нега мутахассисларни таклиф этиш, уларнинг чиқишларини ташкил этиш мумкин эмас? Бунда иқтисодчи-назариётчи олимларгина эмас, балки туманлар ва вилоятлардаги молия мутахассислари ҳам иштирок этишлари зарур.

Менинг фикримча, ҳозирги банк тизимини зудлик билан такомиллаштириш керак. Агросаноат, қурилиш, жамғарма ҳамда «Ўзтадбиркор» банклари фаолиятини республика Марказий банки томонидан мувофиқлаштириб турилиши тартиб-қоидалари такомиллаштирилиши зарур. Марказий банк назоратини эса кучайтириш лозим. Тумандаги шундай бўлимлар бошқарувчилари Марказий банкнинг туман бўлими бошқарувчиси ўринбосарлари ҳисобланиши керак. Шунда улар фаолияти устидан назорат яхшиланиб, ҳисоб-китоб ишлари тезлашади.

Иқтисодиётни режалаштириш шарт, қанчалик содда туюлмасин, режалаштириш усулига қайтиш керак, шекилли. Зеро, бозор иқтисодиётида чекланмаган ҳолда умумий йўналишларни белгилаб олиш сув билан ҳаводек зарур. Акс ҳолда, иқтисодиётда бошбошдоқлик вужудга келиши мумкин.

Расулжон ШАРОПОВ,
Ўзбекистон Марказий банки Олтиариқ туман бўлими бошқарувчиси.

• *Қишлоқларимиз жамоли*

ЎТТИЗ ЕТТИ ХОНАДОН ЯНГИ УЙГА КЎЧДИ

Баҳорда табиат деҳқонларга шафқат қилмади. Айниқса, май ойида юз берган табиий офат — сел ва дўл Қува туманидаги 5200 гектардан ортиқ ердаги экинларни шикастлади. Табиий офатдан кўп зарар кўрган М. Обидов номли жамоа хўжалиги аъзолари ҳам бир неча гектар ерга қайтадан чигит экишди.

— Кучли ёмғир ва сел нафақат экин майдонларимизга, балки уйларимизга ҳам шикаст етказган эди, — деб ўша машъум кунларни эслайди жамоа хўжалик механизатори Неъматжон Ҳолиқов. — Раҳбарларнинг халққа қай даражада меҳрибонлиги шундай пайтда билинаркан. Офат рўй берган заҳотиёқ туман ҳокими Муҳаммаджон Носиров бошчилигида ҳокимият аъзолари етиб келиб, оғир пайтда биз билан бирга бўлишди...

Бир ой мобайнида 165 та уй-жойда иш олиб борилди. Кунига ўрта ҳисобда МИНГДАН ортиқ киши қурилиш ишларида иштирок этди.

— Баҳорда рўй берган табиий офат хўжалигимиз ҳудудидаги 150 хонадонга жиддий шикаст етказди, — дейди М. Обидов номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси, вилоят депутати Оминахон Исроилова. Бугун шуларнинг 37 тасига янги уйлар қуриб берилди. Ҳар бир қурилган уйга 6 миллион сўмгача маблағ сарфланди. Ахир ўйлаб кўринг, оддий колхозчи бунча маблағни қоплаши мумкинми!!

Ҳозирги кунда Қува туманидаги, хусусан М. Обидов номли жамоа хўжалигида ғўза ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинлари парвариши қизғин олиб борилляпти. Чунки, қувалик деҳқонларнинг мақсади — республика ва вилоят раҳбариятларининг меҳрибончилигига жавобан пахта ва бошқа экинлардан мўл ҳосил олиш.

СУРАТДА: Жамоа хўжалиги раиси, вилоят кенгаши депутати Оминахон Исроилова механизатор Неъматжон Ҳолиқовлар оиласида.

Тоҳир ҲАМРОҚУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Жаҳон 24 соат ичида

ПЕКИН. Хитой иқтисодиётининг жадал ривожланиб бораётганлиги Япония ҳукуматининг ХХРга молиявий ёрдам бериш билан боғлиқ режаларига таъсир қилмайди. Япония элчихонасининг вакили шу ҳақда маълум қилди. Япон дипломати Норио Сайтонинг таъкидлашича, деб хабар беради РАДА—ТАСС мухбири, Япония ҳукумати Хитойга ҳали ҳам ривожланаётган мамлакат сифатида ёндашади ва иқтисодий кўмак беришда давом этаверади.

• • •

ПЕКИН. Хитой Халқ Республикаси Ташқи ишлар вазири Цянь Цичэнь мамлакатда меҳмон бўлиб турган Америка Қўшма Штатлари конгресси делегацияси билан учрашди. Учрашув чоғида вазир Тайванга Америка қурол-яроғлари сотилишини аста-секин қисқартириш юзасидан 1982 йилнинг 17 августида тузилган икки ёқлама баённомага АҚШ томони қатъий амал қилиши лозимлигини билдирди.

Хитой билан АҚШ «нуфузли мамлакатлар» саналади, шундай экан, улар ўртасида яхши муносабатлар ва ўзаро ишонч қарор топмоғи керак, дейди Хитой Ташқи сиёсати маҳкамасининг раҳбари.

• • •

ТОКИО. «Халқаро авф» ташкилоти Япониянинг янги ҳукуматидан муваққат қамоқ даврида маҳбусларни қийнаб айбига иқрор қилдиришдан иборат шафқатсиз полиция тутумини тугатишни талаб қилди. Мазкур обрўли жамоат бирлашмасининг мамлакат Бош вазири Морихиро Хосокаве билан ҳуқуқ вазири Акире Микадзуки номига битилган очиқ хатида таъкидланишича, Токио асосий инсон ҳуқуқларига нисбатан ўз муносабатларини жиддий қайта кўриб чиқиши керак.

• • •

МЕХИКО. Никарагуа миллий ассамблеяси 15 августга қадар қуролларини ташлаган ва «хавфсизлик зонаси»га ўтган ҳукуматга қарши қуролли гуруҳлар аъзоларини авф этиш бўйича қонун лойиҳасини кўпчилик овоз билан тасдиқлади. Авф «Янги контрас» аталмиш тузилмалар, Сандиночилар халқ армияси, шунингдек, Инқилобий ишчи-деҳқон фронтининг собиқ жангчиларига алоқадордир.

• • •

ТОКИО. Шарқий Осиё давлатлари сўнгги йигирма йил мобайнида халқ турмушини яхшилаш йўлида сезиларли муваффақиятларга эришди. Ваҳоланки, ушбу муддатда мазкур мамлакатлар аҳолиси 40 фоиз кўпайган эди. 1970 йилдан буён минтақанинг Хитой, Индонезия, Жанубий Корея, Малайзия, Филиппин ва Таиланд давлатларидаги қашшоқлик муаммосини тадқиқ этаётган жаҳон банки мутахассислари шу хулосага келдилар.

• • •

ХАНОЙ. Камбоджа таъсис мажлисининг махсус комиссияси янги Конституция лойиҳасини ишлаб чиқди. Комиссия раиси Инг Киетнинг айтишича, мазкур ҳужжатга биноан давлатни 5 йил муддатга сайлаб қўйиладиган Президент бошқаради. Президентга маҳкама аъзоларини тайинлаш ва ишдан олиш, шунингдек, Қуролли кучларни назорат қилиш ваколатлари берилган.

Маълумки, 1970 йилда мамлакат раҳбари Нородом Сианук чет эл сафарида юрган чоғида давлатни бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган эди. Оғзи куйган қатиқни ҳам пуфлаб ичади, дейдилар. Янги асосий қонунга кўра, мамлакат парламенти Президентни вазифасидан четлатиш ҳуқуқига эга эмас.

Табобатда бизнес-жиддий масала

СЕНТЯБРЬ ОЙИДА САМАРҚАНДДА ИККИНЧИ БУТУНЖАҲОН САЛОМАТЛИК АНЖУМАНИ БЎЛИБ ЎТАДИ

— Биринчи шундай анжуман бундан икки йил муқаддам Москвада бўлиб ўтган эди, — дейди Д. Андирвуд. — Бироқ унда Россия ва Америка мутахассисларигина иштирок этишганди. Бу галги анжуман жуда муҳим мавзу — тиббий хизматни уюштириш масаласига бағишланади. МДҲнинг турли жумҳуриятидан табобатчилар, Америкадан эса АҚШдаги доришунослик ва табобат фирмаларининг кўзга кўринган мутахассислари, табобат ва умумтаълим муассасаларининг раҳбарларидан иборат 300 дан зиёд вакиллар келишади. Улар Америкада ва жаҳоннинг бошқа мамлакатларида тиббий хизмат қандай уюштирилгани ҳақида сўзлаб берадилар. Анжуман ташкилотчилари ўзбек табобатчиларининг ҳам сўзга чиқишларига қатъий ишонмоқдалар. Бу жуда яхши ва фойдали тажриба алмашув бўлур эди. Зеро, анжуманга 25 та мамлакатдан вакиллар келиши кутилмоқда.

Энг янги асбоб-ускуналар билан жиҳозланган мини-госпиталь намойишига анжуманда катта ўрин берилади. Уни шу ердаги кўргазманинг ўзида харид қилиш мумкин.

— Бу госпиталь ва ундаги асбоб-ускуналар табобатнинг қайси соҳасига тегишли? Ўзбекистонда ундан қандай йўналишдаги госпиталларда фойдаланиш мумкин бўлади?

— Бу — кўптармоқли мини-клиника. Унинг кардиология, стоматология, гинекология, урология, жарроҳлик ва бошқа бўлимлари бор. Америка врачлари уларни намойиш этиш баробарида, ҳатто госпиталь Самарқандда бўладиган бир ҳафталик қисқа муддат ичида имконн борича беморларни даволайдилар ҳам.

— Ушбу анжуманни Американинг қайси ташкилотлари ўтказаяпти? Унга тайёргарлик кўришда Ўзбекистон томонидан кимлар иштирок этишди?

— Америка томонидан — биринчи навбатда Бутунжаҳон саломатлик қўмитаси ва Чикаго табобатчилари. Ўзбекистон томонидан — анжуманни уюштириш ва ҳомийлик қилишда Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Самарқанд шаҳар ҳокимлигининг ҳиссалари қўшилди. Шунингдек, Россия Олий таълим вазирлигининг ҳам улуши бор. Асосий оғирликни эса Самарқанд бизнесменлар ассоциацияси ўз зиммасига олди. Анжуман бошқа ёрдамчи ва ҳомийлардан ҳам, албатта миннатдор бўлади, зеро бу реклама ва халқаро битимлар борасида ғоят катта имконият демакдир.

— Анжуманни ўтказиш учун айнан Самарқанд танланганининг боиси нимада?

— Бир қарашда бунинг сабаби жўн. Анжуман ташкилотчиларидан бири бўлмиш Мериду Сикан бир пайтлар Самарқандда бўлган эди. Ўшанда у шаҳар ҳақида фақат ёқимли таассуротларга эга бўлибгина қолмай, уддабурон ва ишбилармон кишилар билан танишган ва Самарқандда энг жиддий муаммоларни ҳам тез ва малакали ҳал эта олишларини ўз кўзи билан кўрган эди. Шу сабаб бўлиб Самарқанд танланди.

— Дэвид, сиз Тинчлик Корпусининг кўнгиллисисиз, бу ерга кичик бизнесда ишлаш учун келгансиз. Биз эса табобатдаги бизнесга ҳали кўникканимизча йўқ...

— Ҳар қандай бизнес ҳам ҳаётни яхшилашга хизмат қилади. Яхши бизнес — яхши телефонлар, яхши озиқ-овқатлар, яхши йўллар, яхши тиббий хизмат ва ҳоказо дегани. Мен Огайо штати университетининг шифохоналарни иқтисодий бошқариш мутахассислиги бўйича тугаллаганман. Сизларда бундай мутахассисликка ўргатишмасликларини биламан. Тинчлик Корпусида ўзимга яхши таниш бўлган иш билан шуғулланишимга тўғри келганлигидан жуда ҳурсандман.

ШУНДАЙ ҚИЛИБ, 27 сентябрь куни Самарқандда иккинчи Бутунжаҳон саломатлик анжумани иш бошлайди. Унинг мавзуси ва ўтказиш услуби жумҳуриятимиз табобатчиларини қизиқтирмай қолмайди, албатта. Самарқанд бизнесменлар ассоциацияси табобат ташкилотчиларидан, врачлардан, илмий ходимлардан, бизнесчилардан буюртма, таклиф ва ҳомийликни кутмоқда.

Л. ПОРФИРЬЕВА,
ўз мухбиримиз.

Ҳамкорликнинг ойдин йўли

(Давоми. Боши 1-бетда).

транспорт воситалари бу талабнинг 50 фоизини қондирар экан. Юк ташишга мўлжалланган автомобиллар эса бизда ишлаб чиқарилмайди. Собиқ империя таркибида бўлган деярли барча республикалар етмиш йил давомида Россия машинасозлари инъомига кўз тикиб яшаган. Ҳозир эса уларнинг нархи осмонга чиқиб кетди. Жумҳурият транспорт тармоғини ривожлантиришнинг бирдан-бир йўли хорижий мамлакатлар билан ҳамкорлик қилиш бўлиб қолди. Ўзаро келишувга, имзоланган савдо ва иқтисодий шартномаларга мувофиқ Германиянинг дунёга машҳур «Мерседес Бенц Аг» фирмаси юк ташийдиган машиналар ишлаб чиқаришда Ўзбекистон билан ҳамкорлик қиладиган бўлди. Хоразм вилоятининг дўстлик шаҳрида ана шу мақсадга хизмат қилажак қўшма корхона тез суръатлар билан барпо этилмоқда.

Амалий, ҳар икки томон учун фойдали муносабатларни қадрлайдиган Германия июнь ойининг ўрталарида «Мерседес Бенц Аг» фирмасининг вице-президенти Р. Шарвехтер бошчилигидаги делегацияни Ўзбекистонга юборди. Улар қўшма корхона қурилаётган жойни бориб кўрдилар, «Сельхозмаш» концерни билан ўзаро муносабатларнинг узоқ муддатга мўлжалланган режаларини... келишиб олдилар.

Белгиланган ишларнинг ҳаммаси ўз муддатида якунланадиган бўлса, шу йилнинг охиригача Ўзбекистонда юк ташийдиган 100 та автомобиль ишлаб чиқарилади. Р. Шарвехтер ишни икки босқичда, дастлаб керакли техника воситаларини, асбоб-ускуналарни, машина учун керак бўладиган эҳтиёт қисмларни олиб келиб, кейин бевосита маҳсулот ишлаб чиқаришга киришиш ниятида эканликларини айтди. Ўзбекистонлик мутахассислар машина ойналари, ғилдираклари, пластмасса ишлатиладиган эҳтиёт қисмлари, ўриндиқ қопламалари учун зарур хомашёларнинг ҳаммаси республикамизда мавжудлиги, уларни шу ернинг ўзида ишлаб чиқариш Германиядан ташиб келтиришга нисбатан бир неча баробар арзон тушишини таъкидлашди. Хуллас, излаган имконият ҳам, хомашё ҳам топади бу юртда. Гап уларни улуғ мақсадларга йўналтиришда, холос.

Республикамизга ташриф буюраётган делегацияларнинг қадами узилмаяпти. Демак, юртимиз хорижликларни қизиқтирмоқда. Кореянинг «ДЭУ» фирмаси билан тузилган шартномалар кучга киряпти. Италиянинг «Свисиитал» фирмаси ҳамда Чехия билан юк ташийдиган автомобиллар ишлаб чиқариш бўйича ўзаро музокаралар олиб борилмоқда. Хуллас бу соҳада ҳам кенг қамровли ишлар давом этаётир. Умидимиз шуки, автотранспорт ва йўл қурилиши соҳасидаги ҳамкорлик тез кунларда бизни ойдин манзилларга бешикаст етказади.

Дилшод ҚАЮМОВ,
ЎзА шарҳловчиси.

• *Иқтисодий ислоҳот қандай боряпти?*

КАРТОШКА ЕТИШТИРИШГА ҲАМ ВАҚТ ТОПАЁТГАН ТОВУҚБОҚАРЛАР

КАТТАҚЎРҒОНДАГИ НАСЛДОР ПАРРАНДА ЎРЧИТИШ ФАБРИКАСИ ЖАМОАСИ ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ЯНГИ-ЯНГИ ҚИРРАЛАРИНИ ЗАБТ ЭТАЯПТИ

Парда Ашурбоевнинг корхонага директор этиб тайинланганига бир йилдан ошди. Янги раҳбарга бу ўртамиёна корхоналардан бирини илғорлар қаторига олиб чиқиш учун шу муддат кифоя қилди.

Аслида янги директор учун фабрикани пухта ўрганишга кўп вақт талаб қилинмас эди. Чунки Ашурбоев 1979 йилда ҳам ана шу корхонага раҳбарлик қилганди. Кейин эса ундаги қобилиятни, паррандачилик муаммоларини пухта ўзлаштирганлигини, янгиликка ўчлигини сезишиб, Каттақўрғон туманида қурилган каттароқ фабрикага директорликка ўтказишганди. Шундан сўнг турли жойларда, ҳар хил вазифаларда меҳнат қилди. Лекин қаерда бўлмасин, ўз касби — паррандачилик соҳасидан узоқлашмади. Эҳтимол, йиллар давомида тўпланган тажриба, паррандачилик анча тараққий этган Литва, Латвия, белоруссиялик ҳамкасблари ишини пухта ўрганиши унга кейинги фаолиятида жуда асқотгандир.

Бундан икки йилча муқаддам «Ўзбекчекин» деб номланган ва паррандачиликка ихтисослашган Ўзбекистон—Америка қўшма корхонаси тузилганди. Унинг таркибига киритилган ва ишнинг пухта ўйлаб йўлга қўйилмаганлиги туфайли тез орада инқирозга учраган бешта паррандачилик фабрикасининг, иккитаси Самарқанд вилоятида эди. Булар Оҳалик ва Каттақўрғон бройлер фабрикалари бўлиб, шу корхоналарда парранда гўшти ҳамда тухум ишлаб чиқариш кескин камайди. Албатта, вилоятда бу соҳани янада мустаҳкамлаш, унинг қаддини тиклашга ёрдам бериш учун кўп ишлар қилинди. Паррандачилик фабрикаларини ишбилармон кадрлар билан таъминлаш ҳам шулар жумласига кирарди.

— Ҳар бир одам ишнинг сифати нимага боғлиқ, биласизми? — Парда Ашурбоевич менга бу саволни берди-ю, жавобини ҳам ўзи айта бошлади. — — Энг аввало, унга меҳнат қилиш учун яхши шароит яратилиши лозим. Биз кўпинча шу нарсани унутиб қўямиз. Жамоада ҳар кимнинг ўз ўрни бор. Уларнинг ҳар қайсиси меҳнатига яраша рағбатлантирилишини кутади. Агар шу нарса бўлмаса, яхши ишлашга ундаб юз марта ўқилган маърузанинг ҳам таъсири сезилмайди. Ҳамма гап одамнинг меҳнатига яраша ҳақ олиши, иззат кўришида. Буни кўп йиллик тажрибамдан келиб чиқиб айтаман. Уларга эътибор нимада билинади? Масалан, фабрикамизда ишлаётганларнинг асосий қисми — хотин-қизлар. Кўпчилиги — оилали. Ишдан кейинги уй юмушлари ҳам уларни анча толиқтиради. Айтайлик, фабрика ана шу уй бекаси — ўз хизматчисининг оғирини бир қадар енгил қилишга интилиши керакми? Керак. Қандай қилиб? Бунинг учун шу ернинг ўзида, яъни фабрикада хизмат соҳасининг ҳеч бўлмаганда бир нечта турини йўлга қўйиш мумкинку?

Ростини айтсам, ҳозир хаёлимни кўпроқ шу муаммолар қамраб олган. Агар бир кеча-кундузда 10—12 соат вақтим фабрикада ўтса, ишнинг тенг ярмини ишлаб чиқариш масалаларига, қолганини эса новвойхона қуриш, чойхона-клубни тиклаш, фабриканинг ёрдамчи хўжалигидаги юмушларга бағишлайман. Булар, айниқса, ҳозирги шароитда жуда керак-да...

Ҳолва деган билан оғиз чучимайди. Фабрика ишчи хизматчиларининг оғирини енгил қилишнинг ҳам ўзи бўлмайди. Бунинг учун директор кўп елиб-югуради. Қорақалпоғистондан тўрт тонна шоли олиб келиб, уни гуруч қилиб, одамларга тарқаттирди. Бу йил эса ўзлари етти гектар майдонга шоли, 60 сотихга помидор, 50 сотих ерга картошка экишди. Буларнинг бир қисми корхона қошидаги болалар боғчасига берилади, қолгани хизматчиларга тақсимланади. Баҳорда уч ярим минг туп мевали дарахт ўтқазилиб, катта боғга асос солинди.

Ҳозир фабрикада жами 237 киши ишлайди. Лекин директорнинг нияти: келгусида меҳнатни ташкил қилишни такомиллаштириб, хизматчилар сонини қисқартириш. Улар нима қилишади? Ёки бозор иқтисодиёти қонуниятлари шуда, деб ишсизлиги учун нафақа белгиланадими? Йўқ. Директор масаланинг бу томонини ҳам пухта ўйлаб қўйган.

— Юқорида айтдим, биз хизмат соҳасини яхшилашимиз керак, — сўзида давом этди у. — Бунинг учун унинг турларини кўпайтиришимиз лозим. Масалан, тумандаги интернатларнинг биридан улар бир пайтлар сотиб олган ва бузуқ ҳолатда ётган ўн бешта тикув машинасини харид қилдик. Уларнинг бештасини тузатиб, тикувчилик цехи очдик. Яқин орада қолгани ҳам ишга тушади. Тикувчиликка майли бор хотин-қизларимиз ана шу цехда ишлай бошлайдилар. Бундан ташқари, фабрика қошида тери ошлаш цехи очиш ниятидамиз. Терини қаердан оласиз, дейсизми? Ўтган йили Нурободтуманидан юзта қўй олиб, ёрдамчи хўжалик ташкил қилган эдик. Бу йил улар ҳам анча кўпайди. Терининг бир қисмини ўз отаримиз беради. Қолганини эса харид қиламиз. Хуллас, бу цехда ҳам бир нечта ишчи ўрни яратилади.

Қолаверса, ҳали тегирмон қуришни ҳам мўлжаллаётирмиз. Фабрикадан унча узоқ бўлмаган жойда ташландиқ ерлар бор эди. Унда сувсар (нутрия) боқиладиган махсус уйчалар қурдик. Ҳозир 40 та сувсар бор. Келгусида уларнинг сони мингтага етади. Шундай вақт келадики, фабрикада ишлайдиган ҳар бир ишчи-хизматчи истаган рангдаги сувсар терисидан телпак ёки ёқа буюртма бериб, икки-уч куннинг ичида уни оладиган бўлади...

Хуллас, фабрикада одамларни ижтимоий муҳофазалаш ва хизмат соҳасини яхшилаш учун кўп иш қилинаяпти.

— Булар келажак учун замин, — дейди Парда Ашурбоевич, — Ҳали шундай вақт келадики, фабриканинг ҳар бир ишчиси эрталаб ишга келиши билан ўзига керакли нарсаларни буюртма қилади. Ишдан қайтаётганда эса эшик олдида ўша нарсалар солинган халтачани унинг қўлига тутқазишади... Мен шундай кунларни орзу қиламан. Эҳтимол, фабрика директори хомхаёл қилаяпти, деб ўйларсиз? Лекин бу орзу мени ҳеч тарк этмайди. Бир пайтлар Германияда хизмат сафарида бўлганимда шундай манзаранинг гувоҳи бўлганман-да.

Ўшандан буён, нега биз ўзимизга бундай эътиборни раво кўрмаймиз, деб ўйланаман. Бир нарсага ишонаман: агар ишчи-хизматчиларимизга шу тахлитда шароит яратсак, улар меҳнат унумдорлиги бўйича манаман деган мамлакатнинг паррандабоқарлари билан ҳам беллашишга қодирлар...

Аслида директорнинг бундай ишонч билан гапиришида жон бор. Чунки корхона жамоаси ўтган йилни муваффақиятли якунлади. Бу йилнинг фақат биринчи чорагида режадагидан анча ортиқ — тўрт миллион йигирма етти минг олти юз дона тухум ишлаб чиқарилди. Шунинг 3.102.400 донаси насл учун республикамизнинг паррандачилик хўжаликларига сотилди. Фабриканинг ўзида очиртирилган бир юз ўттиз минг жўжа вилоят хўжаликларига сотилди. Давлатга 849 минг дона тухум етказиб берилди. Иккинчи чорак эса бундан ҳам яхшироқ якунланди. Масалан, бошқа корхоналарда етиштирилаётган тухум таннархи мунтазам ошиб бораётган бир вақтда, бу ерда минг дона тухум ишлаб чиқариш учун 7377 сўм харажат қилинди. Бу режадагидан 6560 сўм арзондир.

Фабрика йилнинг биринчи ярмида эллик миллион сўм даромад қилди. Ёрдамчи хўжалик учун олинган ўттиз бош қорамол, юз бош қўй, эллик қути асалари ҳам шу даромадлар туфайли. Булардан ташқари, цемент ва қумдан қуйилган блоклар, оҳак пишириш цехи, этикдўзлик устахонаси ишга туширилди. Жамоа аъзоларининг ҳордиқ чиқариши учун дам олиш манзили барпо этиш, саккиз сотих ерга иссиқхона қуриш кўзда тутилаяпти. Энг муҳими, паррандачилик фабрикасига қарашли 68 хонадоннинг ҳаммаси тўласинча газлаштирилди.

Албатта, корхона эришаётган ҳар бир ютуқни, энг аввало, фабриканинг фидойи одамлари таъминлайди. Директор бундайларни номма-ном санаб, ҳар қайсиси ҳақида ҳурмат билан гапиради. Цех бошлиқлари Носир Зайниддинов, Мустафо Болиев, Йўлдош Жалилов, ишчилар Раҳима Усмонова, Адолат Ўроқова, Қурбонтош Холова ва бошқаларнинг меҳнати туфайли фабрика нафақат вилоят, балки республикадаги турдош корхоналар орасида илғордан ҳисобланади.

— Агар ижтимоий соҳага қанча пул сарфласанг, одамларнинг оғирини енгил қилишга интилсанг, бунга харжланган ҳар бир сўм, албатта, фойдаси билан қайтади. Буни мен корхонамизда меҳнат унумдорлиги ошаётганлигида, тартиб-интизом мустаҳкамланаётганлигида кўраяпман, — дейди Парда Ашурбоевич. — Демак, иқтисодиётни бозор муносабатларига мослаш шароитида биз тўғри йўлни танлаганмиз. Жамоамиз эришаётган муваффақият эса республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлашга қўшган ҳиссамиз бўлади.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Тарихингдир минг асрлар ичра пинҳон ўзбегим*

Жаҳонга машҳур туркшунос олим, Истанбул университетининг фахрий профессори, марҳум Заки Валидий (Бу муҳтарам зот ҳақида республикамизда илк бор Ўзбекистон халқ ёзувчиси Асқад Мухтор мақоласи «Халқ сўзи» газетасида эълон қилинган) фақат татар, бошқирд, озарбайжон, Усмоний туркларнингина эмас, балки улар билан тарих, урф-одатлар, тил, дин ва маданий ҳаёт жиҳатдан яқин бўлган туркистонлик қардошларининг ўтмиши, тили ва адабиёти билан ҳам кенг ва атрофлича шуғулланган.

ЗАКИЙ ВАЛИДИЙ «ХОТИРАЛАР»И ҲАҚИДА

Бу соҳада унинг «Чиғатой шоир Лутфий ва унинг девони» (1912), «Туркман шоири Махтумқулининг ҳаёти ва асарлари» (1914), «Туркистон этнография олими Абубакир Диvoевнинг ҳаёти ва асарлари», «XVIII аср Фарғона тарихига доир баъзи бир маълумотлар» (1915), «Бухоро хонлигига саёҳатим ҳисоботи» (1916), «Туркманистоннинг маънавий маданияти» (1917), «Туркистон» (1925), «Туркистон масаласи», «Ўзбек Шайбонийхоннинг шеърлари», «Туркистон ва Эдил диёрларининг маданий алоқалари», «Туркистоннинг истиқлол ҳаракатига қарши» (1927), «Алишер Навоий» (ҳаёти ва асарлари), (1941), «Тарихда турклар ва форслар» (1943), «Темур ва Елдирим Боязид» (1948), «Буюк турк ҳукмдори Шоҳруҳ» (1949) ва «Хотиралар» (1969) сингари асарлари босилган.

Булар ичида, айниқса унинг ҳаётининг сўнгги йилларида яратилган «Хотиралар» китоби характерлидир.

Ушбу «Хотиралар»да олим ўзининг XX асрнинг бошлари ва 20-йилларнинг дастлабки давридаёқ Хева, Қозон, Оренбург, Петербург, Москвадаги ўқиш ва иш фаолиятида, ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётдаги иштироклари билан бирга Бухоро, Фарғона, Самарқандда олиб борган турли маърифий ва маданий ҳамда ижтимоий-сиёсий ишлари ҳақида батафсил фикр юритади. Рус олимларидан академик В. В. Бартольд, Радлов, профессор Катанов ҳамда ўзбек, қозоқ, туркман, қирғиз, тожик зиёлилари — М. Беҳбудий, Мунаввар Қори Абдурашидхонов, Ф. Хўжаев, К. Усмонхўжаев, Чўлпон, Ашурали Зоҳирий, Мустафо Чўқаров, Байтурсунов, Н. Тўрақулов, Жонузоқов ва бошқалар билан бўлган алоқа-ҳамкорликлари, Туркистон миллий истиқлоли йўлидан курашлари, уларнинг дастлабки ғалабаси ва кейинги ҳаракатининг сабаблари ҳақида бевосита ўзи кўриб кечирганларини бўяб-бежамасдан ёзиб ўтади. Бундан ташқари, «Хотиралар»да Туркистон, мухторияти, Бошқирдистон ва Қозоғистондаги миллий ҳукуматларнинг большевиклар томонидан йиқитилиши, унинг раҳбарларидан бири бўлган Заки Валидийнинг большевиклар таъқибидан қочиб, яширинча Узоқ Хоразм (Хева) ва Туркман босмачилари орасида юришлари, улар ўртасида Бухоро ва Самарқандда олиб борган ишлари ҳақида сўзлайди. Бошқирдистон, Алаш Ўрда ва Туркистондаги Миллий ҳукуматларга қарши большевиклар ва уларнинг раҳбарларининг тутган риёкорлик сиёсатлари ҳақида ҳам кенг фикр юритилади. Ҳатто бу ҳақда хорижга чиқиб кетиш олдидан Ленинга қарата қатъий норозилик билан ёзган хатлар «Хотиралар»да айнан келтирилади. Бундан ташқари, Заки Валидийнинг турли даврларда турли муносабатлар билан Фарғона, Бухоро, Хива, Самарқанд, Қарши шаҳарларида, хориждаги Эрон, Ҳиндистон, Туркия, Германия каби мамлакатларда бўлган вақтлари, Германиядаги туркистонлик ва Бухоролик талабалар билан бўлган шахсий учрашув ва суҳбатлар, таассуротлар, уларнинг сўнгги тақдирлари ҳақида ҳам қимматли маълумотлар келтиради.

Заки Валидийнинг мазкур «Хотиралар»ини ўрганиш бугунги кунда миллий мустақилликка эришган Ўзбекистоннинг истиқлол учун кураш тарихида янгича аҳамиятга эгадир. Биз шу ҳолларни ҳисобга олиб «Хотиралар»дан кичик бир парчани ўқувчиларга ҳавола қиламиз.

Шерали ТУРДИЕВ.

ТУРКИСТОН ТАРИХИНИ ЁЗИШ МАСАЛАЛАРИ

Берлиндалик вақтимда жиддий аҳамият бериб, шуғулланган ишларимнинг бири Туркистоннинг ҳозирги сиёсий ҳаёти тарихини ёзиш, уни Оврўпа тилларининг бирида нашр этиш, иккинчиси — Туркистон масалаларини ёритувчи ва турк ҳамда Оврўпо тилларида мажмуа чиқариш, бу ишларни бошқаришда ёрдамчилар излаб топиш бўлди. Туркистон тарихини ёзиш муваффақиятли борди ва Истанбулга келганимдан сўнг Мисрда нашр этилди. Бу асарни дўстларимдан профессор Эберхарт ва доктор Анхаггер Германияда нашр этиш учун немис тилига таржима қилдилар, лекин иккала таржима ҳам нашр бўлмади, немисча таржималарнинг нусхалари менда ва мистер Алленда, инглизчасининг нусхалари мистер Алленда ва Гарвард университети кутубхоналарида сақланади. Ҳиндистонда инглиз вакилларининг бири жаноб Елар Кэру асаримнинг мазкур инглизча вариантининг қисқача мазмунини «Советская империя и тюрки Средней Азии» номли асарида нашр этди. Жаноб Оларнинг бу асари ўша 1924—1925 йилларида Берлинда ёзган асарим ва унинг асосидаги Туркистон озодлиги учун кураш ғояси жаҳонга маълум бўлди. Покистон жумҳурияти раиси Искандар Мирзо билан 1958 йилда Лоҳарда ва 1964 йилда Деҳлида эса Ҳиндистон раҳбари Жавахарлаъл Неру билан кўришганимда бизнинг курашимиз ҳақида, шунингдек, менинг ўзим ҳақимда Оларнинг асарини ўқиш орқали билганлигини, унинг тўлиқ таржимасини нашр этиш кераклигини айтишган.

ТУРКИСТОН ТЎҒРИСИДА МАЖМУА ЧИҚАРИШ МАСАЛАСИ...

Бу масала тўғрисида маслаҳатлашиш учун Париждан Мустафо Чўқайни Берлинга чақириб... бизнинг бу ишимизга иштирок қилиши йўлларини тушунтирдим. Мен мазкур иш юзасидан маслаҳатлашувларни, Мустафо Чўқайни ҳам бу ишларда иштирок этишга жалб қилишимни Туркистондан чиқиб кетгандан кейинги олиб борган ташкилотчилик ишларимнинг энг мувофиғи деб ўйладим. Қисқаси, Варшавада асосан, бизнинг масалалар билан шуғулланадиган бир «Шарқ институти» ташкил қилинажак, поляклар ёрдамида Парижда французча «Ле Прометеус» мажмуаси чиқажак.

Бу йўналишдаги маслаҳатлашувлар Оврўпода Туркистон озодлиги йўлида фаолият кўрсатадиган кадрлар тайёрлаш масаласини ҳам жонлантирди. Фаолиятингизга ёрдам берадиган тайёргарлиги пухта ёшлардан ўзимнинг таржимон бўлган қозоқ йигити Азимбек Биримжонни, ўзбеклардан Абдуваҳоб Мурод ва бухоролик Аҳмад Ноимни ҳамда бошқирд доктор Олимжон Тўғонни танлаб олдим. Бу масалаларни «Зоҳ» пансионида яшаган Туркистон талабаларининг баъзиларига тушунтириш, улардан Азимбек Биримжон ёки Аҳмад Ноимни Парижда Чўқай олдида ишлаб, у ерда француз ва инглиз тилларини ўргансин, деб унга тавсия этдим. Лекин нима учундир, Чўқай ўғли, бу икки йигит моддий томонидан ўзларини эплай олсалар-да, уларнинг ёнига келишларига рози бўлмади. Социалистларнинг Керинский доирасига мансуб бўлмаганлари билан яқин муносабатда бўлиш ниятида эмаслигини айтди. Бу унинг аввалги фикри. Парижда французча ва русча нашр қилиш ниятида бўлинган Россиянинг мазлум миллатлари мажмуасида чин кўнгилдан шуғулланадиган йигит Усмон Қувватов бўлар эди. Чўқай ўғли уни жуда маъқул кўрди. Биз Оврўпага келишимиз арафасида у яна Оврўпага келиш нияти билан юртига қайтиб кетган. Афсуски, Советлар уни Германияга қайтиб боришга қўймаган. Қисқаси, Чўқай ўғли ўзининг қозоқ қардоши Биримжонга нисбатан лоқайдлик кўрсатиши туфайли бу иш ҳам амалга ошмади. Унга Абдусаттор деган ўзбек йигитини ҳам тавсия қилдим, нимагадир уни ҳам хушламади.

ТУРКИСТОННИНГ ИҚТИСОДИЙ ТАРИХИ ВА ҚОЗОН УНИТАРИСТЛАРИ

1 апрелда ўша шарқ клубида «Туркистонда халқ хўжалиги тарихи» деган мавзуда маъруза қилганимдан кейин, Аёз Исҳоқий билан ўртоқлари мени «миллий тарихни иқтисодий масалалар билан қориштириб, миллат тушунчасини чалкаштириб юборганлик»да айблади, Абдуқодирнинг «Янги Кавказ»да (1925 йил, 12—16-сонлар) босилган мақоласини қўлига олиб, буларнинг ҳаммаси ҳам татарларни камситиш учун ёзилган, деб ишонтиришга урингандан сўнг мажлисда баҳс келиб чиқди. Бунга қарши Туркистон талабалари Тўлаган, Аҳмад Шукрий, Содиқ Улус, Аҳмаджон Ўқай, бухоролик Афзал, Аҳмад Ноим ва бутун озарбайжонликлар, турклар Халил Ведот, Бакир Сидқи, ва Акром Коран мени ҳимоя қилиб, конференцияга тўғри йўналиш бердилар. 17 апрелда Олимжон Идрисийнинг ўғли туғилган куни тўйида ҳам бу масалаларга Финляндия савдогарини аралаштириб, Туркия элчиси Намиқбекка шикоят ёздилар, Туркияга боришимизга тўсиқ бўлишга уриндилар. Натижада, консуль Намиқбек истаги бўйича, Туркия, Озарбайжон, Туркистон одамларидан (Бакир Сидқи, Хорун Малик, Халил Ведот, Туркистондан Афзал Бухорий, озарбайжон Искандар Оғдан) иборат бир комиссия тузилиб, татарларнинг даъволари текширилди. Текшириш давомида Аёз Исҳоқий доғистонли Аҳмад Солиҳов билан бирга Керинскийнинг «Дни» газетасида (22.VIII.1924. 542, 544 ва 560-сонлар) ўзларининг рус демократиясига сидқидилдан берилганликларини, Русcия мусулмонларининг мустақиллик ва озодлик ҳаракатларига қарши курашишларини маълум қилиб ёзган мақолаларини Туркистондан келган тўртта талаба туркчага таржима қилиб, комиссияга топширди. Комиссия мазкур масалани бизнинг фойдамизга ҳал қилди. Шу хусусда Фатхилқодир (Абдулқодир) Сулаймоннинг 32 саҳифалик бир рисоласи билан бу «Янги Кавказ»да нашр бўлган мақолалари ҳам англашилди. Мунозаралар давомида Аёз Исҳоқийқийдан: «Сиз нега Бошқирдистондаги Мухторият ҳаракатининг рус қиличига қарши уришиб, енга олмаганидан суюнасиз?» — деб сўради. Исҳоқий жавобсиз қолди. Шу тариқа татар унитаристларнинг тескаричилик қилиқларининг сабаби яна ҳам аниқ бўлди. Турк иқтисодиёт олими доктор Хорунбек комиссиянинг 29 апрелдаги йиғилишида татарлардан: «сиз, татарлар, нега миллий даъволарнинг иқтисодий масалалари хусусида сўз очишга уринасизлар? Туркистон иқтисодий ва қишлоқ хўжалигига бағишланган илмий маъруза нега сизларга бунчалик ёқмади?» — деб сўрадида, масаланинг аниқланишига кўмак берди. Аёз Исҳоқий: «Иқтисодий масалалар Русия мусулмонларини бир-биридан ажратиб юборади, биз ҳозир маданият, дин масалалари асосида бирлашишимиз керак. Аввалги подшо даврида муфтийлик бўлди. Унинг ҳам аҳамиятининг йўқолишига ўша Заки Валидий бошлаб юборган бошқирд мухторият ҳаракати, қозоқ-бошқирд ер масаласи сабаб бўлди»,— деди. Дастлаб Қозон татарлари тарафида бўлган Хорунбек: «Иқтисодий дастури бўлмаган бирорта ҳам миллий ҳаракат яшай олмайди. Сизга яҳудийларники сингари маданий мухториятни лозим топса қандай режим тавсия қилишар. Бунинг учун хорижий юртларга чиқиб юришнинг ҳожати йўқ», — деди... Шундай қилиб, 1917 йилда унитарист бўлган бир қанча зиёлиларнинг яна майдонга чиқишининг беъманилиги аниқ бўлди. Бунинг устига, Аёз Исҳоқий билан ўртоғи Умар Тереғулов полякларнинг Варшавада ташкил қиладиган «Шарқ институти»га яқинлашмоқ учун ўзларини ҳам озодлик курашчиларининг тарафдорлари қилиб кўрсатишига мажбур бўлдилар. Фақат аввалги «унитаризм ва феодализм» масаласини «татар-бошқирд ўртасидаги қабилавий баҳс» сифатида ўзгартириб кўрсатишга ҳаракат қилдилар. Мени эса «татарнинг биринчи душмани» деб, Қрим, Туркия ҳатто Добруджа татарлари ўртасида менга қарши иғво тарқата бошладилар. Ҳаммамиз ҳам Туркияда тўпланажакмиз, шунинг учун бундай ўзаро низолаш ишининг таъсири ёмон бўлиши маълум эди. Туркияга кетишдан аввал Юсуф Оқчўрабекка, Алимардонбекка, Париждаги Садри Мақсудийга (у ҳам Туркияга боришга тайёрланар эди) хат ёзиб, бу ярамас, ички ғийбатларга эътибор қилмасликларини сўрадим. Юсуф Оқчўра маъқуллаб жавоб ёзди. Садрий Мақсудбек 1925 йилнинг 25 апрелида ёзган хатида: «Русия мусулмонлари масаласида сенинг фикринг менга, меники сенга яхши маълум, шунинг учун бир-бирларимизнинг қарашимизни ўзгартиришга уринмайин муомала қилишини истардим», деб жавоб қилди.

ТУРКИСТОН МИЛЛИЙ БИРЛИГИНИНГ БЕРЛИНДА ТЎПЛАНАДИГАН ИККИНЧИ КОНГРЕССИ

Туркияга 12 майда йўлга чиқишимиз керак, 9 майда Туркистон Миллий Бирлигининг Оврўпада иккинчи конгресси тўпланади, унда Мустафо Чўқай билан Олимжон Тўғон ҳам чақирилган, конгрессда текшириладиган масалаларни белгиладик. Шу жиҳатдан Россия ташқарисида босиладиган нашрларда қўлланиладиган умумий шарқий адабий тилга алоқадор бўлган ҳужжатларимизни ўзаро ўқишиб муайян қарорга келдик. Бу йиғилиш 29 апрелда ҳам давом этди. Қатъий қарор қабул қилинди, фақат буларнинг ҳаммасини ҳам амалга ошириш учун имконият бўлса эдику-я, деб ташвишланардик.

1924 йилнинг бошида ҳали Берлинга келар-келмасданоқ Совет элчихонасига мурожаат қилиб, мамлакатда қолиб кетган хотиним Нафисага Берлинга келишига ижозат берилишини сўрай бошладим. Хотинимнинг ўзи ҳам, отаси Ҳожимаҳмуд ҳам, отам ҳам бу иш билан шуғулланиб кўрдилар, лекин руслар сира жавоб қилишмади. Туркистондан Берлинга талабалар олиб келган Олимжон Идрисий Русия элчихонаси билан доимий алоқада бўлди, талабаларга тегишли пулларни ҳам ўша ердан олди.

РУСИЯ ЭЛЧИСИ КРЕСТИНСКИЙ БИЛАН УЧРАШИШИМ

16 апрелда бу шахс: «Сизнинг хотинингизни бу ерга олиб келтириш ҳақидаги мурожаатингизга жавоб келган шекилли, сизни чақиришяпти», — деди. 17 апрелда ўша ерга бордим, менга «Элчи Крестинскийнинг ўзи билан гаплашарсиз», — дейишди. Учрашдик. Мен Крестинскийни 1912 йилдан билардим. Крестинский шундан кейин молия вазири бўлган... Сталин билан муносабати яхши эмасди. Бошқирд армиясининг тарқатилишини, ҳукумат ҳуқуқларини йўққа чиқаришларини Мостовенко билан бирга танқид қилиб чиқди. Ленин вафотидан сўнг, бош котиб вазифасидан бўшатилиб, Берлинга элчи қилиб юборилди, мени худди эски қадрдондай кутиб олди. «Хотинингизни, Бошқирдистонда қолган китобларингизни Берлинга келтириш осон иш эмас. Энг аввало сизнинг Россияга қайтиб бориш бормаслигингиз маълум бўлиши керак. Умуман, хорижий юрт гражданлигини қабул қиладиган бўлсангиз, хотингизни хорижга чиқишига имкон ҳам бўлмайди», — деди. «Икки йил аввал Туркистондан Эронга чиқиб кетиш олдидан умумий дўстимиз Рудзутакка (ўша вақтда Туркистон раҳбари) ва Ленинга юборган хатимни тўла тушунтирдим, ўша аҳвол ўзгармади. Менинг Россияга қайтишим ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас, одамларни ихтиёрлари эркин бўлиши керак, бунинг аҳамиятини тушунаман ва буни ҳеч бир нарсага қурбон қилмасман» — дедим. «Йўқ, мен сизни Россияга қайтиб боринг, деганим йўқ, фақат Россия билан муносабатингизни узмасликка, асарларингизни ўз юртингизда бостиришга, дўстларингиз билан алоқани узмасликка маслаҳат бераман. Сиз совет сиёсатига қарши танқидий мақолаларни ҳам ёзасиз, лекин хотинингиз ва рўзғор ашёларингизни олиб кетиш учун Россия фуқароси бўлиб қолишингиз шарт» — деди у. Мен худди шу кунлардан Туркия элчихонасидан вақтинча паспорт олган эдим, бундан кейин Туркия фуқароси бўлажакман, буни Крестинскийга очиқ айтдим. «Мен бундан сўнг ҳам Русия фуқароси бўлаолмайман, нима қилиш керак, демак хотиним ҳам олдимга келаолмаяжак» — дедим. Анча гаплашдик. «Мен сизга ҳар тамонлама яхшилик тилайман. Соғ бўлинг» — деди охири. Мен ҳам ўртоқ Сталинга ҳеч ишонмаслигимни, Крестинскийнинг ўзига ҳам соғлиқ тилашимни айтдим. Чунки, унинг ўзи ҳам Сталинга ишонмасди, бироз вақтдан сўнг Берлиндан Москвага чақириб олиниб, қамалди ва ўртоқлари Риков, Бухаринлар билан бирга жазоланди. Мен, Крестинскийни ҳам Риков сингари виждонли одам деб тушундим. «Ватанинг билан алоқани узмасдан хорижда туришинг маъқул бўлар», — деб айтиши ҳам унинг аввалги дўстлигимизнинг сўнгги бир рамзи деб тушундим.

9 майда Туркистон Миллий Бирлигининг Оврўпадаги сўнгги йиғилишини ўтказдик. Мустафо Чўқай билан доктор Олимжон Тўғон ҳам келишди. Марказимиз Туркияда бўлажак, Мустафо Чўқай ўғли Туркистон Миллий Бирлигининг Оврўпадаги вакили қилиб белгиланди. Истамбулда босиб чиқарадиган нашрларимизнинг тили, фаолиятимизнинг дастури тўғрисида ҳам яхши қарорлар қабул қилдик. Қозоқ, ўзбек, татар, бошқирдлар туркий нашрларнинг ўзлари гаплашадиган ўзларига хосликларини, айрим тилга хос бўлган сўзларни сақлаб қолиш билан бирга этимология ва морфология хусусида умумий қоғозларга риоя қилган ҳолда ёзажаклар. Бу конгресс жуда яхши ўтди. Фақат Чўқай ўғли рус кадетлари (Милюков) ва унгэсерлар (Керинский доираси) билан алоқасини узишга рози бўлмади ва мустақиллик фикрига яқинлашмади. Чунки, у большевизмга қарши курашда демократ рус муҳожирлари билан бирга бўлиш керак, деб ҳисоблади. Берлинда бўлган вақтида бир томондан Фин мусулмонлари, иккинчи томондан, ҳинд ва Эрон мусулмонлари билан боғлиқ бўлгандик, ора-чира умум ислом масалалари билан ҳам шуғулландик.

«Оқэдил» журнали, 1992, № 5.

Таржимон Шерали ТУРДИЕВ.

• *Ислоҳот—амалда*

КЕЛАЖАК—БИЗНИКИ

— ДЕЙДИ ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ТАДБИРКОРЛАРИНИНГ ЕТАКЧИСИ ТЎРАБЕК ЕМБЕРГАНОВ

Яқинда Қорақалпоғистон Республикаси тадбиркорларининг таъсис қурултойи бўлиб ўтди. Унда бир қанча ташкилий масалалар ҳам кўрилди. Республика тадбиркорлар уюшмасининг доимий ижроия дирекцияси директорлигига делегатлар бир овоздан Хўжайли шаҳридаги «Париз» («Бурч») кичик корхонаси директори Тўрабек Ембергановни сайладилар.

Бу бежиз эмасди. Чунки республикадаги компьютерлаштириш билан шуғулланувчи ягона кичик корхонага бошчилик қилиб келаётган бу йигит мазкур соҳада анча катта тажрибага эга бўлиб, ўзининг илғор ғоялари ва дунёқараши билан ишбилармонлар орасида яхши танилиб қолган.

Тўғри, тадбиркорлик — ҳаётимизда янги соҳа. Лекин сўнгги йиллар тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, келажагимиз ишбилармонлар ва уларнинг фаолияти билан бевосита боғлиқдир. Ёки бошқача айтганда, эртанги кунимизни шуларсиз тасаввур қилиш қийин.

Лекин афсуски, орамиздаги тадбиркорларга нисбатан муносабат ҳам яхши эмас. Тўғриси, кўпчилик уларни бошқалар ҳисобидан бойиб, кун кечирувчилар деб ҳисоблашади, — дейди Тўрабек куйиниб, — бизнинг бугунги кундаги вазифамиз тадбиркорлар халқ учун жон куйдирувчи кишилар эканлигини исботлашдир.

Унинг гапида жон бор. Бугунги кунда кўпгина тадбиркорлар ташкил қилаётган кичик корхоналар ишлаб чиқариш билан шуғулланмай, фақат олди-сотди қилиб, енгил-елпи йўл билан даромад орттираётгани сир эмас. Лекин бунинг ҳам ўзига хос сабаблари бор. Ишлаб чиқариш билан шуғулланиш учун катта маблағ керак. Уларнинг кўпчилиги фақат хом ашё етиштириш билан овора, ишлаб чиқариш қуролларини эса ташқаридан сотиб олиш зарур, айниқса, ҳозирги пайтда буларнинг баъзилари топилса, баъзиларини топиш амри маҳол. Қолаверса, бошқа жойлардагидай республикада ҳам тадбиркорлик билан ҳар ким ўз билганича шуғулланмоқда, бу янги соҳа бўйича маълум бир тушунча, назарий ва амалий малака, билим берувчи ўқув даргоҳлар, марказлар йўқ. Шу боисдан ҳам тадбиркорлик аниқ бир ривожланиш йўлига туша олмаяпти.

Тўрабек Нукус Давлат дорилфунунининг рус тили ва адабиёти куллиётини тугатгач, кўп йиллар комсомол ва фирқа ташкилотларида фаолият кўрсатди. 1990 йили Нижний Новгород шаҳридаги ижтимоий сиёсатшунослик олийгоҳига ўқишга кирди. Айни пайтда Россия савдо академиясининг хорижий давлатлар билан алоқа бўлимида сиртдан ўқийди. Ана шу ерда унинг толеи кулиб боқди. Олийгоҳда иқтисод фани муаллими Г. Власов билан ҳаммаслак бўлганлиги туфайли у ташкил қилган «Нижний» биржасининг энг биринчи брокери бўлиш бахтига мушарраф бўлди. Ўша пайтда брокерлик ўрнининг нархи дастлаб 50 минг, сўнгра 650 минг сўмгача кўтарилди. Кейинчалик у Қорақалпоғистонда тузилган дастлабки биржадан ҳам брокерлик ўрни сотиб олиб, бу иккала биржани туташтирувчи кўприк вазифасини ўтади.

— Дастлабки пайтларда иккала биржа ўртасидаги алоқа жуда заиф, ҳужжатлар почта орқали юргизилиши боисидан ҳафталаб вақтдан ютқазардик. унгача маълумотлар ҳам эскириб қолар, натижада жуда қийналардик, — деб эслайди Тўрабек Емберганов. Эндиликда турмушимизни компьютерларсиз тасаввур қилиш қийин. Компьютер— бу корхонанинг қон томири, десак муболаға бўлмас. Шунинг учун ҳам республикада компьютерлаштириш ҳали забт этилмаган соҳа эканлигини ҳисобга олиб, у Нижний Новгород шаҳридаги компьютер тармоқлари билан шуғулланувчи «Элтор» ҳиссадорлик жамиятига аъзо бўлди. «Париз» кичик корхонаси 1991 йил тузилган бўлиб, у Хўжайли районидаги хўжаликларида етиштирилган пахта толасини марказий биржаларга сотиш билан шуғулланар, натижада яхшигина даромад тўпланган эди. Корхона директори Тўрабек Ембергановнинг бевосита ташаббуси билан бу маблағга энг аввало компьютерлар сотиб олинди.

Шундай қилиб, 13 та шаҳар билан туташтирилган трансрегионал тармоқ Ўрта Осиё ва Қозоғистонда биринчилардан бўлиб қуриб битказилди.

Ўзбекистон Республикаси вилоятлари ва Қорақалпоғистон районларида компьютерлар тармоқлари йўқ. Лекин бундай тармоқларни ҳамжиҳатликда ташкил этиш мумкин.

— Компьютери бор бўлган корхоналар бир-бирлари билан осон алоқа боғлашлари учун уларга программа тузиб бериб, ёрдам қилишим мумкин, — дейди Тўрабек астойдил ташвишланиб.

Унинг ташвишланиши бежиз эмас. Ҳозир бизда хўжаликлар ва корхоналараро алоқа кўнгилдагидай эмас. Ҳанузгача қадар икки ўртада кимнидир қатнатиб, сарсон қилиш, почта ва телефон алоқасидан фойдаланиш давом этмоқда.

Республикада компьютерлашган корхоналар бармоқ билан санарли, холос. Тўрабек Қорақалпоғистондаги бу қолоқликни ўйламасдан иш бошлаганим учун ҳам кўнгилдаги режалар амалга ошмай қолди, деб ўкинади, баъзан.

Шуни ҳам айтиб ўтиш ўринлики, яқинда у ўзи раҳбарлик қилаётган кичик корхонанинг компьютер тармоғининг қувватлилик даражаси ва имкониятини намойиш қилиш учун кўргазмали семинар ташкил этиб, унга Москва шаҳридаги компьютер тармоқларининг президентини, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистондаги бу соҳага алоқадор раҳбарларни, вазирликлар ва район ҳокимларини таклиф этган эди. Лекин афсуски, семинарга таклиф этилган кишилардан атиги 4—5 нафаригина келди, холос. Бошқалар эса бу таклифга негадир лоқайдлик билан қарашди ва қизиқишмади ҳам.

Ишончимиз комилки, яқин вақтлар ичида Тўрабекнинг орзулари амалга ошади ва эл-юртимиз фаровонлигини оширишда у етакчилик қилаётган 14 мингдан зиёд ишбилармон ҳам ҳалол ва фидойи меҳнатлари билан муносиб ҳисса қўшади.

Мансур АҲМЕДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Ўзбекистон ва жаҳон*

ГИЛАМЛАРДАН ТОРТИБ СОАТЛАРГАЧА...

ЭРОН ИСЛОМ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТОШКЕНТДА ОЧИЛГАН САВДО-САНОАТ КЎРГАЗМАСИ ХУСУСИДА

«ЎЗБЕКИСТОН ҳукуматининг чет эллар билан сиёсий, савдо, иқтисодий ва маданий алоқаларни кенгайтириш борасида олиб бораётган йўлини маъқуллаймиз».... Сўнгги пайтларда бу сўзлар дипломатлар, сиёсатчилар, ишбилармонлар, олимлар, жамоат ва маданият арбобларининг йиғинларида, серқуёш ўлкамизга сафар қилган туристларнинг тилида ҳам тез-тез жаранглаяпти. Ўзбекистонга келган меҳмонларнинг юртимизга қизиқиши кучайиб, бу ердаги осойишталик уларга маъқул тушаяпти. Шу боис уларнинг аксарияти келгусида ҳамкорлик қилишдан умидвор эканликларини билдиришаётир.

Тошкентда очилган Эрон Ислом Республикасининг савдо-саноат, тижорат кўргазмасида бу сўзлар яна жаранглади. Турли маҳсулотларни намойиш этишдан мақсад Эроннинг иқтисодий имкониятлари билан ўзбекистонликларни таништириш, ишбилармонларни ишлаб чиқариш, савдо фирмалари вакиллари эътиборини икки томонлама фойдали ҳамкорликка чорлаш эди. Бу нарса айни кунларда бизга эҳтиёжбоп молларни танлаб, савдо-сотиқни йўлга қўйиш имконини яратади.

Кўргазмага қўйилган кенг халқ истеъмоли моллари — ишлаб чиқариш ускуналари, автомобиллар, озиқ-овқат маҳсулотлари, пойабзалу газламалар, рўзғор идишлари, болалар кийимлари томошабину харидорларнинг эътиборини тортди. «Теҳрон навзод» «Кафшегам» фирмаларининг резинадан тайёрланган бежирим пойабзаллари «Ободони» уюшмаси усталари тиккан чарм куртка, сумкалар, «Саижон» ширкатининг соатлари, кир ювиш машиналари, қадимдан жаҳонга маълуму машҳур кўзни қамаштирувчи эрон гиламларининг жилоси томошабину ишбилармонларни ром этди. Бир сўз билан айтганда кўргазмада томоша қилса бўладиган, харид қилса арзийдиган нарсалар бисёр.

Тантанали очилиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосарлари М. Қорабоев, Б. Ҳамидов, К. Тўлаганов, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси А. Азизхўжаев иштирок этишди.

Кўргазма очилишига бағишланган матбуот конференциясида Эрон савдо вазирининг муовини жаноб Весирзода, Эроннинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси С. М. Гулпойгоний, Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг муовини М. Рустамбековлар журналистларнинг саволларига жавоб қайтариб, икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик истиқболли эканини таъкидлашди. Эрон ишбилармонлари ўз маҳсулотлари эвазига машинасозлик, кимё саноати моллари, ўғит, ем сингариларни харид қилишмоқчи.

Ўзбекистон Эрон халқларининг жуда кўп урф-одатлари яқин. Азал-азалдан ҳар икки ўлкани карвон йўллари боғлаган. Бу тадбирнинг савдо-иқтисодий алоқаларни кенгайтиришу мустаҳкамлашга хизмат қилиши республикамизнинг халқаро ҳамкорлик сари ташлаган яна бир одимидир. Худди азиз меҳмонлар таъкидлаганидек, бу ҳамкорликка шу минтақадаги осойишталик, ижтимоий-сиёсий барқарорлик ва ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотлар кафолат бўла олади.

И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ДАВЛАТЛАРИДА

ҚОЗОҒИСТОН:

ИСЕНКОР ШОИР ЁДГА ОЛИНДИ.

ЁЗУВЧИЛАР уюшмасининг ташаббуси билан умри қувғину сургунларда, ҳибсхоналарда ўтган атоқли қозоқ ёзувчиси (Хитойда яшаган) Танжариқ Жолди ўғли таваллудининг 90 йиллиги нишонланди. Тантанада Қозоғистон Ёзувчилар уюшмасининг биринчи котиби Қалдарбек Найманбаев, ёзувчи Қабдеш Жумадилов исёнкор адиб ҳаёти ва ижоди ҳақида йиғилганларга сўзлаб беришди.

ҚИРҒИЗИСТОН:

МАШМАШАГА КИМ ЧЕК ҚЎЯРКИН?

«ҚУМТОР» олтин кони атрофидаги машмашалар тўхтамаяпти. Илгари республика раҳбарияти олтин қазиш ишларида ҳамкорлик қилиш истагини билдирган жаҳоннинг энг машҳур етти корпорацияси ичидан Канаданинг «Камеко»сини танлаган эди. Шу иш билан шуғулланаётган парламент комиссияси канадаликлар билан имзоланган шартнома республика халқи манфаатларига тўла мувофиқ келмаслигини айтиб, хорижийлар Қирғизистонга ўз сармояларидан бир миллион доллар сарфлаб 2,5 миллиард америка долларида фойда кўришмоқчи, деган хулосага келган эди. Республика ҳукуматининг яқинда бўлиб ўтган йиғинида парламент комиссиясининг хулосалари далилларга мос келмаслиги таъкидланиб, инкор этилди.

ШУ ҲАЁТ БЎСТОНИДА ТОПГАНИМ ГУЛЁР СЕНГА

Шеър ёзиш ишқи Салом Каримов юрагида жуда эрта чўғ ташлаган эди. Кўпчиликда бўлганидек бу ишқ умрнинг ёшлик лаҳзалари билан бирга ўтиб кетмади. Узоқ йиллардан буён Ўзбекистон Ички ишлар вазирлиги Олий мактабида фалсафа фанидан таълим бериб, ички хизмат подполковниги унвони олган бўлса-да, Салом ака кўнглини шеър дарди тарк этгани йўқ.

СЕНГА

Қайси ағёр гул узатмиш, айт, ёр-вафодор, сенга,
Илкини рад эт, баногоҳ тегмагай озор сенга.

Зўр ҳакам амрича бор чизги ҳолинг беназир,
Тутмагайлар чўғ-олов, деб бир ҳовуч муз қор сенга.

Тинғладим муштоқ дилинг арзини мен бенаво,
Кўксима дўзах ўти — йиғлади абгор сенга.

Эй ситамгар топтама тутганим ол лолани,
Шул ҳаёт бўстонидан топганим гулёр сенга.

Сийму зар кокилларинг риштасин узмас эсанг,
То абад бўл бахтиёр — барча имкон бор сенга.

Тўтилар булбул навосин хушламас ор узрида,
Андалиб бўлгай муносиб, куйласа ҳуммор сенга.

Васли боғинг мулкидан баҳралар топмиш Салом,
Шоири даврон бўлиб битди ул ашъор сенга.

ҒУНЧАЛАР ЛАБ ОЧДИ...

Ғунчалар лаб очди хандон лола бўлди гулларим,
Бўстоним ичра вафодан сайради булбулларим.

Меҳрибон юртим чамандир, мен унинг дилбандиман
Гул Ватан ишқида доим ҳамд-санода қўлларим.

Маҳлиё ўғлингни тингла, жонажон Каъбам менинг
Бахт-ла йўғрилган, равондир, босган излар, йўлларим.

Тонг саҳарлар мавжли шабнам шодаси ёшим менинг
Қатралар қадрида пинҳон орзули ўнг-сўлларим.

Тоғлари олтин мақомли, боллари бол мевали
Дарёси дур ошиёна, инжу — денгиз, қўлларим.

Ўзбегим, оташли меҳринг тафтидан ёнсин фалак
Ул қуёш аъмолидан водий бўлсин чўлларим.

Илкингга тутма қалам, гар Салом афтодасан,
Эркли олам пардасида авжлидир соз, куйларим.

ДЎСТ УЧУН

Арзигай жонни нисор этсанг қадрдон дўст учун,
Аҳдига қойимлигидан яшнаган жуфт кўз учун.

Ёр-биродар даврасида чеҳрала шодон кулиб,
Бастига барқут ўрар — зеболанар бир сўз учун.

Шаъм, чироқ ҳам авжли порлар бул ҳаёт бўстонида
Бесамар ёнгай қуёш, гар сочса нур ўз-ўз учун.

Фарҳоду Ширин чаманда интизор ёр ишқида,
Айлагай Шопурга таъзим, йўлчи ой, юлдуз учун.

Орият осмонида шамсдек чороғон ҳар зиё,
Ул магар кўзга чалинмас — иқболинг кундуз учун.

Эл аро эрса муқаддас меҳрибонлик узри ким,
Қирқ надур, қирқ минг салом қил, ул муборак туз учун.

СЎНМАДИ ЭЗГУ ТИЛАК

Мустақиллик чиқди ғолиб, жон билан қонимда эрк,
Ҳуррият иқболи кулди-меҳру виждонимда эрк.

Шум ниятлар даври ўтди, сўнмади эзгу тилак,
Истиқлол уфқи мунаввар — нурли иймонимда эрк.

Тақдирим айлай ижод — келди яратмоқ дамлари,
Мазмуни бахт-ла тўлиқ, фурсату онимда эрк.

Шод, музаффар юртимиз эъзозлагай кўз устида,
Жавҳари олий мақом, созу имконимда эрк.

Миллатим ўздек бўлиб, ўзбеклигини оқлагай,
Не муродлар истасам, азму армонимда эрк.

Шуҳратим етсин фалакка, куйлагайман бир умр
Офтоби орзусидай кўмкўк осмонимда эрк.

Эй она бўстонимиз, сен Салом савтидасан,
У жўшар булбулсифат, дер: «Ўзбекистонимда эрк».

Салом КАРИМОВ.

• *Сиз кутган учрашув: Клара ЖАЛИЛОВА*

САНЪАТ ДАРДИ — МУҚАДДАС

Клара опани топиш қийин бўлмаса-да, учрашув осон кечмади.

— Ойноний қизим, бугун киностудияда проба бор, шунга бораман.

— Эртагачи?

— Эртага Қорақамишга — онамни ёнларига ўтишим керак. Кейинги ҳафта учрашсакчи.

Мен рози бўламан. Телефон гўшагидан қисқа-қисқа гудок эшитилади. Қизиқ-да, баъзи санъаткорлар матбуот, радио-телевидениеда ёритилишига орзуманд бўлади. Клара опа эса... Кейинги ҳафтадаги уринишларим ҳам бесамар кечади. Мен ҳам бўш келмайман. Уй адресларини топиб бостириб бормоқчи бўламан. Тўғри, опанинг бу «эркаликлари» учун у кишидан қўл силтаб кетишим, бошқа биров ҳақда ёзишим мумкин эди. Бироқ, ҳамқишлоқларимга берган ваъдам, уларнинг доимий сўровлари, қолаверса, Клара Жалиловани санъаткор сифатида ғоят қадрлашим мени ортга чекинишимга изн бермасди. Клара Жалилова ижро этган кўплаб ролларни биламан. Аксарияти эпизодик эканини ҳам. Бироқ актёр маҳорати унга берилган ролга эмас ижросига, истеъдодига боғлиқ.

Бундан ўттиз йил муқаддам «Мафтунингман» фильми орқали мухлислар қалбига кириб, шууридан жой олган Клара Жалилова бугунги кунда таниқл актёр, хушовоз хонанда. Гарчанд, «халқ артисти» деган унвони бўлмаса-да, халқ уни аллақачон эътироф этган. Опа ойнаи жаҳонда кўриниши билан одамлар руҳиятида кўтаринкилик зоҳир бўлиши ҳам шундан.

Яқинда бир танишим айтиб берган эди. Клара опа ёш артистлардан бири билан «Ўзбекфильм»да суратга тушаётган экан. Чирчиқ шаҳри кўчаларида ўзини телбаларча тутаётган артистга танбеҳ берибдилар:

— Қизим, бизни ҳамма танийди. Оғирроқ бўлинг, — дебдилар. Қиз эса:

— Сизними, менними? — дебди такаббурлик билан. Негаки у хонанда ширали овози билан ёшлар ўртасида катта нуфузга эга экан.

Шунда опа оғир-вазминлик билан, албатта мени танийди, дебдилар.

Кейинги кун бўш пайтларида Чирчиқ бозорида юришса мухлислар Клара опани ўраб олишибди. Опа ҳам улар билан бир-бир кўришиб чиққач, кеча нокамтарлик қилган артистни таништирибди.

— Ҳа, шу қизчами ашула айтадиган, — дебди бир-икки ёш-яланг. Клара опанинг ёнида хеч ким унга эътибор бермабди. Ёш артист хатосини тушунибди. Ахир энг талантли қўшиқчи, актёр, раққоса бўлиши мумкин, бироқ халқ қалбидан ўрин олиш ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Клара Жалилова эса ана шундай халқ меҳрини қозонганлардан.

— Халқ эътиборида бўлиш осонми-қийинми?

— Халқ бир тишламдан берса тўйдирувчи, бир муштдан урса ўлдирувчи қудратдир. Эл-юртни танишиёқ зиммангизда катта масъулият борлигини эслатиб туради. Одамлар сизга қараб туриб, бошқа ҳамкасбларингиз ҳақида хулоса ясайди. Улар учун кўзгусиз.

— Клара опа, сиз «Мафтунингман» фильмидан сўнг машҳур бўлиб кетдингиз. Бироқ кейинчалик радио-телевиденнеда жуда кам кўринишингизнинг сабаби нимада?

— Одам машҳур бўлиши учун бир йўлни танлаши керак. Менинг олдимда ҳам икки йўл бор эди: «ё саҳна ва ё оила». Мен иккинчисини режага қўйдим. Радио-телевиденнеларга кам чиқишим менга эмас, шу соҳанинг раҳбарларига кўпроқ боғлиқ эди... Шу боис бир нарса деёлмайман.

Мен кўп санъаткорларни биламан. Улар орасида ўзларини арши аълода ҳис этувчилари ҳам, ҳокисор тутувчилари ҳам бор. Клара опага ҳар икки тоифа ҳам бегона. У Клара опа, вассалом. Опа билан суҳбатлашиш жуда осон. Сабаби, оддий аёл, бойлик, зебу зийнатга рўжу қўйиш у ёқда турсин арабча гиламу чет эл гарнитурини ҳавас ҳам қилмаган, сабр-қаноатли. Унинг энг катта бойлиги фарзандлари. К. Жалилова икки марта жаҳон ёшлари анжуманининг олий мукофоти совриндори бўлган.

СУРАТДА; (ўнгда) Клара Жалилова (1956 йил).

— Кейинги пайтда сизни кинода тез-тез учратадиган бўлиб қолдик... Бу муҳлисларингизни ғоят қувонтиргани шубҳасиз. Кинога қайтишингизга сабабчи бўлган, синчков режиссёр ҳақида билмоқчийдим.

— Кинога қайтганим учун Мэлис Афзаловдан чексиз миннатдорман. Кинода неки муваффақиятга эришган ва эришаётган бўлсам, шу жонкуяр устоз сабаб.

— Клара опа, «Келинлар қўзғолони»ни қачон кўрсам, гарчанд сиз ижро этган роль кулгули бўлмаса-да, кулавераман. Айниқса, ярим тунда «эрингиз» — Обид Юнусов билан изҳори дил онлари-ю, дераза раҳидан сизни кўтариб туширишни...

Опа қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборади, ва:

— Биласанми (у астойдил сенсирашга ўтади), ўртадаги бегоналик кўтарилган гуё), ўшанда Обид Юнусов мени кўтараман деб, икки-уч кун беланги бўлиб қолганди.

Кўпинча мендан нима учун фақат кулгили ролларни ўйнайсиз, деб сўрашади. Билмасам, ролим кулгили бўлмаса-да, хатти-ҳаракатларим кулгили чиқар...

— Маълумки, бир пайтлар сиз «Наштар» киножурналида ҳам тез-тез кўриниб турардингиз. Сўнгги пайтларда шу каби кўрсатувларда Сизни умуман учратмаймиз.

— Минатюралар театрию «Наштар»да иштирок этиш-этмаслик менга эмас, режиссёрга боғлиқ. Ахир режиссёр таклиф қилмаса... қийин-да.

— Аввало беражаи саволим учун узр сўрайман. Гарчанд элу юртнинг ҳашами санъаткорсиз ўтмаса-да, улар ҳақида... бошқачароқ гапиришади... Баъзан айёр, товламачи кишиларга «Артистлик қилма» дейишади. Шу борада фикрингизни билмоқчийдим.

— Тўғри, фикрингга қўшиламан, Бироқ, биласанми, кейинги пайтларда тўйма-тўй юрувчи отарчилар баҳорги қўзиқориндай кўпайиб кетди (Баъзи ўз йўлларини топиб улгурмаган хушоноз, хушаҳлоқ ҳонандалар бундан мустасно). Улар на саҳна этикасини билади ва на халқ олдида ўз ҳурматини сақлашни. Айтаётган қўшиқларининг мазмуни пуч, саёз. Айниқса, «няги пул билан кўтарилган» ҳаваскор раққосалар ҳақида гапиришни ҳатто эп ҳам кўрмайман. Назаримда ўшалар енгил-елпи, бачкана қўшиқлари, эчкидай сакраб муқом қилишлари билан артистлар, умуман санъаткорлар обрўйига путур етказаяпти. Худога беҳисоб шукурларким, халқимиз пулга тузоқ қўйган отарчи билан санъаткорнинг фарқига ҳам, қадрига ҳам етади.

— Чет эл киночилари билан ҳамкорлигингиз ҳақида тўхталсангиз?

— Мароккалик Сухейл Бинбакканинг «Оташин дўмбиралар» фильмида ҳарам хизматкори ролида суратга тушганман. Насиб қилса яқин кунлар ичида Туркияга жўнаб кетамиз. (Опа ҳозир Туркиядалар). Мен «Истанбул, Истанбул, Истанбул», фильмида балетмейстер ролини ижро этишим керак. Тасаввур қилинг, мен раққосаларга рақс ўргатаман. Бу ҳам ҳар қалай жиддий роль.

— Қийналган, санъатдан воз кечмоқчи бўлган онларингиз ҳам бўлганми?

— Албатта. Ҳам моддий, ҳам маънавий тарафдан қийналганман. Бироқ ҳеч қачон виждонимга қарши иш қилмаганман. Санъатга келсак... Санъатдан кетиш ҳақида кўп ўйлаган бўлсамда, қўлимдан келмаган. Негаки санъатни севганман. 1962 йил ҳаётимда энг оғир йил бўлгани ёдимда. Ўшанда кўп йиллардан буён безовта қилиб келаётган ангинамни олдирдим. Орадан ўн беш кун ўтгач, филармониядан Фарғонага сафарга бордик. Ўша куни концертда етти яримта ашула айтдим. Саккизинчисини тугатолмадим. Ваҳоланки, операциядан кейин кам деганда тўрт ой ашуқ айтмаслигим керак экан. Қўлимда гўдагим — Фурқатим билан 25 сўм пенсия олиб бир йил ўтирдим. Ўша пайтдаги азобларимни, қийналганларимни эсласам, ёниб кетаман.

— Санъаткорларимиз дунё миқёсида танилаяпти, баъзилари чет эл фильмларида иштирок этишаётир. Назаримда, бу санъаткорнинг истеъдоди қадрланаётгани эмасмикан?

— Жуда тўғри гапирдинг. Авваллари актёрларимиз Московнинг битта-яримта фильмига таклиф қилинар, баъзан шу ҳам йўқ эди. Мустақиллигимиз бошқа соҳаларда бўлаётгани каби, санъат соҳасига ҳам ижобий таъсирини кўрсатмоқда. Бу яхшилик аломати. Яхши кунларимиз кўп бўлсин илойим.

— Опа, фарзандларингиз ҳақида...

— Худога шукур тўрт фарзанд, бир келинга онаман. Набирам Мадинахонга бувиман. Ишқилиб тақдиримдан нолимайман. Шукрким, имоним басаломат.

— Агар саволим эриш туюлса, жавоб бермаслигингиз мумкин. Бордию сизга умр қайта берилганда яна санъаткор бўлармидингиз?

— Билмадим. Агар мен бошимдан кечирган азоб уқубатларга яна дуч келишим лозим бўлса санъатни кўчасидан ҳам ўтмаган бўлардим. Ўтирардим ўнта болани туғиб. Бари-бирчи, санъат йўлида қийналиш, азобланиш бошқача-да, ойноний. Воз кечиб ҳам, тониб ҳам бўлмайди.

— Мухлисларингиз — газетамиз муштарийларига тилакларингиз?

— Биласанми, дунёда битта азоб бор: ўз одамларинг орасида бегоналик — виждон азоби. Ана шу азобдан яратганнинг ўзи асрасин. Ҳаммаларига эзгуликлар ёр бўлсин.

«Халқ сўзи» мухбири.
Мавжуда ТОЖИБОЙ қизи суҳбатлашди.

ҚАЙСИ КУТУБХОНА ЯХШИ?

Бухоро вилоятида бошланган «Кутубхона ва маҳалла» кўрик-танловининг мақсади кутубхоналарнинг аҳамиятини ошириш ва янги иш шаклларини излашдан иборат. Бу тадбир республика кўриги доирасида амалга оширилмоқда. Кўрикнинг вазифаси эса — китобхонлар билан ишлаш услуби ва усулларини ўзгартиришдир.

Истиқомат жойларида, маҳаллаларда турли тадбирлар амалга оширилаяпти. Уларнинг кўпи Ўзбекистон Республикасининг яқинлашиб келаётган мустақиллик байрами билан боғлиқ бўлиб, миллий урф-одатлар, анъаналар ва байрамларни тиклаш ва ташвиқ этишга қаратилган. Янги китоблар кўргазмалари, ёзувчилар билан учрашувлар, китобхонлар конференциялари ҳам ана шундай тадбирлардандир.

Ҳозир вилоятда 500 дан ортиқ кутубхона ишлаб турибди. Улар сал кам 400 минг китобхонга хизмат қилмоқда. Утган йили республика кўрик-танловида Бухоро марказий кутубхона тизими иккинчи ўринни олган эди.

(ЎзА мухбири).

• *Спорт* • *Спорт* • *Спорт* •

Томошабинлар ҳам тўпли бўлишди

МУХЛИСЛАР катта футболни жуда соғинишган экан. Шу куни ўйингоҳга ташриф буюрган футболсеварлар бизга одатдан ташқари муносабатда бўлишиб, «футбол байрамларингиз билан» деб қарши олишди. Ҳақиқатан ҳам «Пахтакор» марказий ўйингоҳида шу куни Голландиянинг «Витесс» жамоаси иштирокидаги ўйин байрамона руҳда ўтди.

Голландияликлар дастлаб ўйингоҳ олдида ўрнатилган марҳум «Пахтакор» жамоаси ёдгорлигига гулдасталар қўйишди. Ўйингоҳга вақтлироқ келган томошабинлар Европа профессионал футболининг яна бир ўзига хос томонининг шоҳиди бўлишди. «Витесс» ўйинчилари учрашув бошланишидан бир соат олдин яшил майдонга оқ рангли кийимда чиқиб, тайёргарлик машғулотларини намойиш қилишди. Машғулотлар тугагач улар яна кийим алмаштириш хонасига кириб, ўзларининг анъанавий сариқ-қора футбол кийимини кийиб чиқишди. Жамоанинг дворян Ван Палвенд оиласига мансуб ҳарбий формасига қиёслаб олинган ўз футбол кийимларига алоҳида ҳурмат билан қараши, шу куни ўйингоҳга ташриф буюрган ўн минглаб томошабинларнинг эътиборидан четда қолмади. Шу дамларда энди тетапоя бўла бошлаган. Миллий терма жамоамиз келажакда қандай футбол кийимида халқаро майдонга чиқар экан, деган фикр ҳаёлимдан ўтди. Тўғрида, дунёкезар спортчиларимиз эгнидаги кийимда юртимиз, миллатимиз анъаналари акс этса, нимаси ёмон. Мисол учун майдонга чиққан ҳар қандай АҚШ спортчисини эгнидаги кийимидан таниб олиш мумкин. Негаки, бу давлат спортчилари кийимида албатта давлат байроғининг рамзи акс этган бўлади. Ватан тимсолларига ҳурмат билан қараб, ўз халқи анъаналарига садоқатли бўлишликни биз «Витесс» футбол жамоаси мисолида ҳам кўрдик.

Учрашув бошланишидан олдин ўйингоҳдаги томошабинларни тўлқинлантирган яна бир воқеа содир бўлди. «Витесс»нинг ўн бир футболчиси майдон марказидан турли томонга йўналиб, томошабинларга ўн битта тўп улашди. Жамоа сардори Роберто Страл эса мухлислар ўтирган жойларга оралаб, энг ёш томошабинга ўзининг улушидаги тўпни ҳада қилди. Гарчи атиги ўн бир киши тўпли бўлган бўлсада, томошабинлар голландларнинг бу ҳадясини ушбу спорт тури ривожланган Европа футболининг ҳовури, руҳи сифатида қабул қилишди. «Витесс»нинг юртимизга катта футбол эпкинларини олиб келганлиги рост бўлсин. Ўйлаймизки «Витесс» билан боғлиқ бу қувончлар бугун катта футбол сари бурилиш, зарилиш жараёнини бошидан кечираётган ўзбек футболининг бир дебочаси бўлиб қолади. Буни Европада ҳам ўзига хос нуфузга эга бўлган тажрибали голланд клубига қарши майдонда ҳайиқмай, деярли тенгма-тенг баҳслашган «Пахтакор» жамоасининг шижоати ҳам далолатлаб турибди.

Тўғри, ўйиннинг дастлабки дақиқаларида футболчиларимиз анча ҳаяжонланишди. Оқибатда тўпни тез-тез рақибларига олдириб қўя бошлашди. Лекин «Пахтакор»нинг тажрибали ва етакчи ўйинчиси Миржалол Қосимов дарҳол майдондаги бутун масъулиятни ўзига олиб, жамоадошларини олдинга бошлади. Айнан у уюштирган ҳужумларнинг бирида Шуҳрат Мақсудовнинг кучли зарб билан тепган тўпи дарвоза устунига тегиб қайтди. Шундан сўнггина ҳамюртларимиз майдонда эркин ҳаракат қила бошлашди. Айниқса Абдуқаҳҳор Маъруфалиевнинг майдоннинг чап қанотидан рақиб майдонига ёриб кириб, зарба беришлари эсда қоларли бўлди. Шунга қарамай «Витесс» маҳорат бобида «Пахтакор»дан анча устун эканлигини тезда намоён қилди. Меҳмонларнинг ярим ҳимоячиси Мартен Лаамерс тепган тўпни Павел Бугало қайтаришга ожизлик қилди. Ушбу ўйинда Павелга ҳам осон бўлмади. Ҳар қалай у ҳам «Пахтакор» ва футболга масъул бутун ўзбекистонликлар каби шу куни катта имтиҳондан ўтди.

Биринчи бўлим охирларида Нўъмон Ҳасанов меҳмонлар дарвозабони билан яккама-якка чиқди. Лекин орқадан етиб келган ҳимоячилар тўпни «яхшилаб» тепиш учун унга «халақит» беришди. Оқибатда ўн бир метрлик жарима белгиланиб, уни Миржалол Қосимов аниқ амалга оширди. Ҳисоб тенглашди. Бироқ, дақиқа ўтмай, «Пахтакор» ҳимоячиларининг хатосидан голландлар ҳужумчиси Ганс Хильгаус унумли фойдаланиб, жамоасини ҳисобда олдинга олиб чиқди.

Иккинчи бўлим бироз «Пахтакор» устунлигида ўтди. Шунга қарамай томонлар бир мартадан дарвозаларни ишғол қилишга муваффақ бўлишди. «Пахтакор»дан Абдуқаҳҳор Маъруфалиев, «Витесс» жамоасидан ўнинчи рақамда ўйнаган Хильгаус яна бир бор муваффақиятга эришди. Ҳар иккала футболчи мутахассислар фикрига кўра жамоаларнинг ушбу учрашувдаги энг яхши, фаол иштирокчиси деб топилди ва эсталик совғалари билан тақдирланишди. Учрашув 3:2 ҳисобида меҳмонларнинг ғалабаси билан якунланди.

Матбуот конференциясида «Витесс»нинг бош мураббийси Герберт Нъюман Ўзбекистонда бундай кучли футбол жамоаси борлигини хаёлига ҳам келтирмаганлигини, агар «Пахтакор» Голландия чемпионатида қатнашгудек бўлса, кучли олтиликдан жой олиши мумкинлигини таъкидлаб ўтди. Шунингдек, «Пахтакор»нинг ҳужумдаги тезкорлигини қайд этди. Тажрибали бу мураббийга тошкентликлардан Миржалол Қосимовнинг майдондаги вазиятни яхши ҳис қила олиш хусусияти, Шуҳрат Мақсудов ҳамда Нўъмон Ҳасановнинг ажойиб ўйин услуби маъқул тушган.

19-августда «Витесс» Миллий терма жамоамизга қарши майдонга чиқиб, 2:1 ҳисобида навбатдаги ғалабага эришди.

Расул ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БОҒДОДДА «ҲОКИМИЯТ КУБОГИ»

БОҒДОДЛИКЛАРНИНГ спорт борасида эришган ютуқлари талайгина.

Чунончи, таркиби маҳаллий ёшлардан иборат бўлган «Боғдодчи» футбол жамоаси республика чемпионатининг олий табақасига чиқиш учун астойдил даъвогарлик қиляпти. Туманда жумҳуриятимиз вазирлар Маҳкамасининг футболни янада ривожлантириш ҳақида қабул қилган қарорига жавобан анча ишлар қилиняпти. Яқинда футбол бўйича туман биринчилиги ўтказилди. Минглаб футбол мухлисларини тамоша қилган бу мусобақада тумандаги корхона, ташкилот, жамоа хўжаликларидан 31 та жамоа иштирок этди. Бу баҳсларни ўтказиш учун 700 минг сўмга яқин маблағ сарфланди.

Биринчиликда ғолиб чиққан «Бинокор» ширкати жамоаси 200 минг, иккинчи ўринни эгаллаган туман матлубот жамиятлари уюшмаси жамоаси 100 минг, учинчи ўрин соҳиби Охунбобоев жамоа хўжалиги футболчилари 50 минг сўм пул билан тақдирланишди.

Ҳозирги кунларда туманда «Ҳокимият кубоги» учун футбол мусобақаси ўтказишга тайёргарлик кўрилмоқда.

Ҳ. ТОИРОВ.

ШТУТГАРДДАН КЕЛГАН ХУШХАБАР

АЙНИ кунларда Германиянинг Штутгард шаҳрида енгил атлетика бўйича жаҳон чемпионати мусобақалари давом этяпти. Унда саккиз нафар ҳамюртларимиз Ватанимиз шарафини ҳимоя қилишяпти. Кеча биз у ердан хушхабар олдик. Найза улоқтирувчилар баҳсида юртдошимиз Дмитрий Полю[illegible]н «бронза» медали соҳиби бўлди.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО
● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эркигап ВОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулмамад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пирмамат ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир —
Т. Долиев, навбатчи —
Б. Норбоев.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г—496. 96096 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган, Қоғоз бичими А — 2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди 22.30.

Ўзбекистон Республикаси Президенти девонининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6